

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Privatinė teisės katedra

Manto Baigio

V kurso, komercinės teisės

Studijų šakos studento

Magistro darbas

Sprendimas už akių

Vadovė: dr. Vigita Vėbraitė

Recenzentas: prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius

Vilnius

2017

Turinys

ĮVADAS.....	2
1. Sprendimo už akių samprata.....	5
1.1. Sprendimo už akių raida.....	5
1.2. Sprendimo už akių rūšys.....	9
1.3. Sprendimo už akių priėmimo sąlygos ir pagrindai.....	16
1.4. Teismo vaidmuo priimant sprendimą už akių.....	32
2. Sprendimo už akių peržiūrėjimas.....	37
2.1. Sprendimo už akių peržiūrėjimo pagrindai.....	37
2.2. Tolimesnis bylos nagrinėjimas panaikinus sprendimą už akių.....	44
IŠVADOS.....	50
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	52
SANTRAUKA.....	56
SUMMARY.....	57

IVADAS

Sprendimo už akių institutas – tai civilinio proceso koncentruotumo principo užtikrinimo priemonė, kurio pagalba yra kovojama su bylos nesąžininga šalimi, t.y. kuriai tinkamai buvo pranešta apie civilinę bylą, tačiau be pateisinamų priežasčių pasyvioji bylos šalis nepateikia atsiliepimo į procesinį dokumentą arba neatvyksta į parengiamąjį ar teismo posėdį. Teismas nustatęs būtinas priėmimo pagrindus ir sąlygas, ir gavęs atvykusios ar procesinį dokumentą pateikusios šalies prašymą, priima sprendimą už akių.

Magistriniam darbe bus išsamiai nagrinėjamas sprendimo už akių institutas, t.y. atsispindės visi aktualiausi šio instituto aspektai pradedant, nuo sampratos, reglamentavimo ir baigiant probleminių situacijų analize.

Temos aktualumas. Sprendimo už akių aktualumas pasireiškia, tuo, kad šiuo metu įtvirtintas teisinis reguliavimas yra sunkiai įgyvendinamas, kadangi aiškiai priimti sprendimą už akių galima tik atsakovui nepateikus atsiliepimo į ieškinį, nors teismų praktikoje yra laikomasi priešingos pozicijos ir sprendimas už akių gali būti priimamas ir kitais atvejais. Atsižvelgdamas į šio instituto sudėtingą reguliavimą įstatymų leidėjas 2017 m. liepos 1 d. įtvirtins kardinalius pokyčius šio instituto reglamentavime, kurie bus ypač svarbūs tiek teisės doktrinai, tiek teismų praktikai, kadangi bus išplečiamos šio instituto priėmimo galimybės ir kiti svarbūs pakeitimai. Nors sprendimo už akių institutas bus keičiamas, tačiau kai kurie aspektai liks nepasikeitę, pavyzdžiui, sprendimo už akių priėmimo sąlygos ar sprendimo už akių peržiūrėjimo pagrindai, t.y. įtvirtintas CPK reglamentavimas ir formuojama teismų praktika yra skirtinga, o visa tai lemia šių aspektų probleminių taikymą nagrinėjant civilines bylas. Esančios problemos bus išsamiai atskleidžiamos ir pasiūlomi galimi jų sprendimo būdai.

Darbo tikslas. Šios pasirinktos magistrinio darbo temos tikslas yra išnagrinėti sprendimo už akių sampratą ir šio instituto pasikeitimus, kurie įsigalios 2017 m. liepos 1 d. atskleidžiant juos su dabar galiojančiu sprendimo už akių instituto reglamentavimu.

Darbo uždaviniai. Pagrindiniai magistrinio darbo uždaviniai yra plačiai ištirti sprendimo už akių rūšis, priėmimo sąlygas ir pagrindus, teismo vaidmenį priimant sprendimą už akių, sprendimo už akių peržiūrėjimo pagrindus ir tolimesnį bylos nagrinėjimą panaikinus sprendimą už akių, kadangi plačiai neištyrus pasirinktų klausimų, nepavyks įgyvendinti išsikeltų darbo tikslų ir atskleisti šios temos aktualumo.

Darbo objektas. Atsižvelgiant į šiame darbe iškeltus tikslus ir uždavinius, pirmiausiai magistriniame darbe dėmesys bus skiriamas sprendimo už akių rūšims, nes Lietuvoje ypač dažnai keičiasi įstatymo leidėjo pozicija, sprendžiant, kuri rūšis yra

tinkamiausia. Toliau bus nagrinėjami sprendimo už akių priėmimo pagrindai ir sąlygos, t.y. įtvirtinant tikrąjį sprendimo už akių modelį keisis ir sprendimo už akių priėmimo tvarka, teismui bus suteikiamos didesnės galimybės įgyvendinti sprendimo už akių institutą. Darbe taip pat atsispindės ir teismo vaidmuo, priimant sprendimą už akių. Išnagrinėjus sprendimo už akių sampratą toliau išsamiai bus nagrinėjami sprendimo už akių peržiūrėjimo pagrindai, t.y. esminiai probleminiai aspektai atsispindintys teismų praktikoje. Paskutinį tyrimo objektą sudarys tolimesnis bylos nagrinėjimas panaikinus sprendimą už akių, t.y. bus nagrinėjimas CPK 289 str.

Mažiau dėmesio bus skiriama istorinės sprendimo už akių raidos analizavimui, kadangi autoriaus nuomone, tai nėra esminė temos problema, į kurią reikėtų atkreipti didesnę dėmesį.

Atsižvelgiant į šios temos aktualumą, atskleidus darbo objekte pasirinktus klausimus bus įgyvendinti magistrinio darbo išsikelti tikslai ir uždaviniai.

Tyrimo metodai. Empirinis metodas – buvo atliekama teisinių dokumentų analizė, t.y. buvo analizuojami teismo sprendimai už akių. Empirinio metodo dokumentų analizės būdu buvo siekiama nustatyti kaip dažnai yra priimami sprendimai už akių atsakovui nepateikus atsiliepimo į ieškinį, bei kiek yra atvejų, kai teismas priima sprendimą už akių esant abiejų šalių pateiktiems įrodymams. Šiuo metodu buvo siekiama nustatyti ar įstatymų leidėjui pavyks įgyvendinti aktyviosios šalies teisę nagrinėti bylą pagal abiejų šalių pateiktus įrodymus. Lingvistinis ir sisteminis metodas – buvo naudojamas siekiant atskleisti teisės normų esmę. Šis metodas yra būtinas, kadangi kai kurios CPK normos yra dviprasmiškos, todėl siekiant atskleisti tikrąją jų esmę, buvo naudojamas šis teisės aiškinimo metodas, taip pat šiuo metu dėl esančių tam tikrų CPK reguliavimo spragų sisteminiu būdu buvo atskleidžiama CPK normų sąveiką. Kritinės analizės metodas – buvo analizuojamos teisės normos. Šiuo metodu buvo siekiama įvertinti, kokie veiksniai nulėmė tam tikrus įstatymo leidėjo pasirinkimus dėl sprendimo už akių reguliavimo įtvirtinimo. Istorinis metodas – šiuo metodu buvo atskleidžiamas sprendimo už akių instituto reglamentavimas nuo 2002 m., t.y. momentas nuo kurio buvo įtvirtintas sprendimo už akių institutas Lietuvoje. Šis metodas bus svarbus lyginant sprendimo už akių pasikeitimus, siekiant apibrėžti jo kitimo tendencijas. Analizės metodas – šiuo metodu bus analizuojama teismų praktika ir teisės doktrina. Juo buvo atskleidžiamos įvairios teisės doktrinų autorių pozicijos, o teismų praktikos analizė atskleidė kaip yra praktiškai įgyvendinamas sprendimo už akių institutas. Analizės metodu buvo analizuojamas CPK sprendimo už akių šiuo metu galiojantis reglamentavimas ir nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliosiantys CPK pasikeitimai, šiuo metodu buvo siekiama atskleisti esminius sprendimo už akių

pasikeitimus, kurie įsigalios 2017 m. liepos 1 d. Lyginamuoju metodu, tam tikrais aspektais, buvo siekiama atskleisti Vokietijos, Rusijos, Latvijos ir Bulgarijos valstybių formuojamas tendencijas dėl sprendimo už akių taikymo skirtingose valstybėse.

Tyrimo šaltiniai. Pagrindiniai šaltiniai yra CPK, 2016 lapkričio 8 d. CPK pakeitimo įstatymas, Civilinio proceso kodekso komentaras, Mariaus Jonaičio – Romėnų privatinė teisė, Egidijaus Laužiko, Valentino Mikelėno ir Vytauto Nekrošiaus – Civilinio proceso teisė, Artūro Driuko ir Virgilijaus Valančiaus – Civilinis procesas: teorija ir praktika III tomas, Vytauto Nekrošiaus straipsniai, F. Baur ir H. W. Fasching lediniai, bei teismų praktika.

Temos originalumas. Pirmiausia reikėtų pažymėti, kad šis magistrinis darbas originalus bus tuo, kad magistrinio darbo pasirinkta tema bus nagrinėjama su naujaisiais CPK sprendimo už akių instituto pakeitimais. Naujoji CPK redakcija įsigalios 2017 m. liepos 1 d., kuri buvo priimta 2016 m. lapkričio 6 d. Šie pakeitimai nebuvo nagrinėjami nei vienoje magistrinio darbo temoje.

1. Sprendimo už akių samprata

1.1. Sprendimo už akių raida

Kiekvienas teisės institutas yra skirtingas, turi savitų bruožų ir tikslų. Siekiant tinkamai suprasti šio instituto esmę pirmiausia bendrais aspektais bus apžvelgiama sprendimo už akių instituto raida.

Pirmųjų šio instituto ištakų (užuomazgų) reikėtų ieškoti romėnų privatinėje teisėje, t.y. formulariniame procese. Vieni iš teisės doktrinos autorių nurodo, kad teisėjas turėjo teisę priimti sprendimą vienai iš nedalyvavusių šalių, neatvykus atsakovui teismas išklausedavo ieškovo ir priimdavo sprendimą už akių, kuris turėjo tam tikrą terminą prašyti teismo atnaujinti procesą nurodydamas svarbias neatvykimo priežastis¹. Kai kurie kiti autoriai nurodo, kad sprendimas už akių buvo taikytas vėliau t.y. ekstraordinariniam procese. Marius Jonaitis nurodo, kad kurios nors iš ginčo šalių neatvykimas į teismą nebuvo kliūtis nagrinėti bylą ir priimti sprendimą už akių, priešingai negu formuliniame procese buvo tolstama nuo rungimosi principo². Iš antrosios pozicijos galima teigti, kad tiek pirmasis, tiek antrasis autorius pripažįsta, kad sprendimo už akių institutas atsirado formulariniame procese, tačiau pažangesnis sprendimo už akių institutas įsitvirtino ekstraordinariniam procese, kuriame buvo pradėta tolti nuo rungimosi principo. Atkreiptinas dėmesys, kad romėnų privatinėje teisėje sprendimą už akių buvo galima priimti tik neatvykus atsakovui. Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius yra pastebėję įdomią aplinkybę, kad iki šiol Rusijos CPK sprendimą už akių galima priimti tik atsakovo atžvilgiu³. Pažymėtina, kad Lietuvoje pagal šiuo metu esantį reglamentavimą sprendimą už akių galima priimti taip pat tik atsakovo atžvilgiu.

Sprendimo už akių institutas nuolat kito. XV ir XVI a. Vokietijoje ir Italijoje vyravo nuomonė, kad atsakovo neatvykimas turi būti prilyginamas romėnų *litis contestatio negativa*, t.y. negalėjimas perkelti į antrą stadiją kaip ginčą sprendžia teisėjas, todėl remiantis ieškovo įrodymais turėjo būti priimtas jam palankus sprendimas, o priimto

¹ BAUR, F. Die Rechtsbehelfe gegen Versäumungsurteile im deutschen und im österreich – chischen Zivilprozess // Festgabe für H. W. Fasching zum 70 Geburtstag/ Hrsg.: JELINEK, et. al. Wien, 1993, p. 488.// iš LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; ir NEKROŠIUS. V. *Civilinio proceso teisė II tomas*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 172.

² JONAITIS, M. *Romėnų privatinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 432.

³ DRIUKAS, A.; VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika III tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 670.

sprendimo nebuvo galima skųsti⁴. D. Pelenis yra nurodęs, kad 1877 m. Vokietijos, ir 1895 m. Austrijos ZPO, buvo nustatyta galimybė sprendimą už akių priimti ir ieškovo atžvilgiu⁵. Svarbu yra pabrėžti, kad tik 1877 m. buvo pradėta taikyti šiuolaikinio instituto samprata, jog ši institutą galima taikyti netik atsakovo, bet ir ieškovo atžvilgiu. Iki XIX a. teisės doktrina nesuvokė, kad piktnaudžiauti savo teise vilkinant procesą galima ne tik atsakovui, bet ir ieškovui.

Šiuo metu, lyginant su ankstesniais laikotarpiais, sprendimo už akių institutai yra žinomas ir taikomas plačiai, pavyzdžiui Latvijoje CPK 208¹-208⁹ str.⁶, Bulgarijoje CPK 238-240 str.⁷, Rusijoje CPK 233-244 str.⁸, Vokietijoje CPK 331-345 str.⁹ ir kitose užsienio valstybėse. Lietuvoje sprendimo už akių institutas yra taikomas tada, kai neatvyksta į parengiamąjį ar teismo posėdį viena iš šalių, kuriai tinkamai pranešta apie posėdžio laiką ir vietą, ir iš jos negautas pareiškimas nagrinėti bylą jai nedalyvaujant, o atvykusi šalis prašo priimti sprendimą už akių, taip pat kai šalis per nustatytą terminą nepateikia atsiliepimo į ieškinį, paruošiamojo dokumento ir kita šalis savo atsiliepime į ieškinį ar paruošiamajame dokumente prašė priimti sprendimą už akių (Lietuvos CPK 285 str.). Lyginant romėnų privatinėje teisėje suformuota šio instituto taikymą ir dabartinį reglamentavimą Lietuvoje, galima nurodyti tokius pagrindinius skirtumus:

1. Romėnų privatinėje teisėje priimti sprendimą už akių atsakovo atžvilgiu pakankamas pagrindas buvo, jog bylos šalis neatvyktų į teismo posėdį, šiuolaikinėje teisėje pirmiausia turi būti tinkamai pranešta apie kilusį ginčą bei bylos šalis turi neatvykti į parengiamąjį ar teismo posėdį ar nepateikti atsiliepimo į procesinį dokumentą;

2. Romėnų privatinėje teisėje teisėjas sprendavo savo nuožiūra ar priimti sprendimą už akių, dabartinėje teisėje yra atsižvelgiama į bylos šalį, kuri gali prašyti teismo priimti sprendimą už akių.

Akivaizdu, jog šiai dienai sprendimo už akių institutas yra pažangesnis, lyginant su pačia šio instituto pradžia. Nors šiuo metu sprendimo už akių instituto samprata yra panaši

⁴ PELENIS, D. *Sprendimo už akių institutas užsienio valstybių civilinio proceso įstatymuose: reikšmė, priėmimo sąlygos ir apskundimas*. Jurisprudencija, t 27 (19). Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, p. 86.

⁵ PELENIS, D. *Sprendimo už akių institutas užsienio valstybių civilinio proceso įstatymuose: reikšmė, priėmimo sąlygos ir apskundimas*. Jurisprudencija, t 27 (19). Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, p. 86.

⁶ Latvijos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Latvijos leidinyje, 1998 m.* [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=191081>.

⁷ Bulgarijos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės laikraštis, 2008, Nr. 50/2008.* [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://vks.bg/english/vksen_p04_02.htm>.

⁸ Rusijos Federacijos civilinio proceso kodeksas. *Rusiškas laikraštis, 2002 m, Nr. 138-Fz.* [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru081en.pdf>>.

⁹ Vokietijos Federacinės Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Federacinės teisės laikraštis, 2005.* [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html>.

visose teisinėse valstybėse, tačiau dėl skirtingos valstybių raidos ar suvokimo yra ir nemažai skirtumų. Minėti skirtumai yra tokie kaip, ar sprendimas už akių gali būti priimtas tik atsakovo, ar abiejų šalių atžvilgiu, ar tokį sprendimą galima skųsti apeliacine tvarka, ar sprendimą galima priimti tik neatvykus į posėdį ir t.t.¹⁰.

Nors sprendimo už akių samprata ir suvokimas kito, tačiau pagrindinis šio instituto tikslas nesikeitė, t.y. per visą istoriją buvo siekiama užkirsti kelią šalies piktnaudžiavimui vilkinti civilinį procesą.

Šiame skirsnyje esminiais aspektais būtina aptarti ir Lietuvos raidą, konkrečiau istorinę raidą nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, kadangi skirti dėmesio į senesnius laikotarpius ir laikotarpį kaip Lietuva buvo okupuota nėra tikslinga, nes tuo metu Lietuva pati negalėjo formuoti savo požiūrio į sprendimo už akių institutą.

Lietuvoje iki 2002 m. vasario 28 dienos galiojo Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinio proceso kodeksas¹¹ (toliau - senasis CPK), kurio taikymą Rimantas Simaitis apibūdino, kaip „blaškymasis“ tarp ginčo ir tardomojo proceso, kurio rezultatas praktiškai įsisvyravęs beveik nežabojamas proceso vilkinimas ir piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis¹². Senajam CPK nebuvo įtvirtintas sprendimo už akių institutas, todėl teismų veikla buvo suskaldyta, kadangi teismai neturėjo efektyvių priemonių, kurių pagalba nebūtų vilkinamas civilinis procesas, todėl dėl šių priežasčių Lietuvai reikėjo imtis kuo skubesnių permainų reguliuojant civilinį procesą.

2002 m. vasario 26 d. Lietuvoje buvo priimtas CPK patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, kuris įsigaliojo 2003 m. sausio 1 d., t.y. Lietuvoje buvo įtvirtintas sprendimo už akių institutas. Šį žingsnį būtų galima įvertinti kaip pozityvų, kadangi Lietuvoje apskritai nebuvo šio instituto, kuris teismams leido civilines bylas nagrinėti greičiau, ekonomiškiau ir svarbiausia turėjo tinkamas priemones užkirsti bylos šalių piktnaudžiavimui, t.y. galėjo taikyti sprendimo už akių institutą.

Pirmoji sprendimo už akių redakcija galiojo neilgai. 2011 m. spalio 1 d. įsigaliojo naujoji sprendimo už akių redakcija, kurioje įvyko tam tikrų pakeitimų atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) nutarimą¹³. Lyginant 2002 m. ir 2011 m. redakcijas esminiai pakeitimai buvo tokie:

¹⁰ DRIUKAS, A.; VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika III tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 670.

¹¹ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinis kodeksas. *LTSR įstatymų sąvadas, 1964*.

¹² SIMAITIS, R. *Civilinio proceso pirmosios instancijos teisme reforma Baltijos jūros regiono valstybėse*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2004, p. 8.

¹³ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. *2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat dėl apeliacijos, Nr. 35/03-11/06*.

1. 2011 m. įtvirtintas sudėtingesnis ir sunkiau pritaikomas sprendimo už akių institutas lyginant su 2002 m. redakcija, kadangi aiškiai priimti sprendimą už akių galima tik atsakovui nepateikus atsiliepimo į ieškinį;

2. 2011 m. redakcijoje papildyta, kad sprendimas už akių gali būti priimtas ir tada, kai bylos šalis nepateikia atsiliepimo į ieškinį, paruošiamąjį dokumentą, o 2002 m. redakcijoje buvo įtvirtinta, kad tik neatvykus į parengiamąjį ar teismo posėdį buvo galima priimti sprendimą už akių. Iš 2002 m. redakcijos apskritai nebuvo aišku ar galima priimti sprendimą už akių, kai bylos šalis nepateikia atsiliepimo į ieškinį, paruošiamąjį dokumentą, tačiau priešingai negu CPK esančiam reglamentavime, praktikoje sprendimas už akių buvo taikomas ir nepateikus atsiliepimo į ieškinį ar paruošiamąjį dokumentą¹⁴.

3. 2011 m. įtvirtintas 3 mėn. sprendimo už akių peržiūrėjimo naikinamasis terminas, 2002 m. redakcijoje toks terminas nebuvo nustatytas.

2011 m. CPK redakcija galioja ir šiuo metu, tačiau dar trumpiau negu pirmoji, kadangi nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigalios trečioji sprendimo už akių redakcija, kuri įneš dar daugiau naujovių sprendimo už akių institute. Pirmiausia naujuoju reglamentavimu bus bandoma išspręsti reglamentavimo problemą ir sprendimą už akių bus galima priimti ir esant pateiktiems abiejų šalių įrodymams. Prie svarbesnių pakeitimų galima pažymėti ir tai, kad dėl pasikeitusių procesinių dokumentų įteikimo tvarkos, galime kelti hipotezę, jog padidės priimtų sprendimų už akių skaičius, kadangi nuo 2017 m. liepos 1 d. nepavykus įteikti procesinių dokumentų, bus paliekamas pranešimas ir praėjus 30 dienų nuo šio pranešimo palikimo dienos bus laikoma, kad procesiniai dokumentai fiziniam asmeniui yra įteikti tinkamai. Taip pat yra panaikinamas pakartotinio sprendimo už akių sprendimo taikymas bei bus įtvirtinta, kad aktyvioji bylos šalis galės prašyti ne tik priimti sprendimą už akių, tačiau ir teikti prašymą dėl bylos nagrinėjimo iš esmės pagal byloje pateiktus abiejų šalių įrodymus.

Taigi, Lietuvoje per trumpą laikotarpį buvo (įskaitant ir 2017 m. liepos 1 d. pakeitimus) priimtos net trys sprendimo už akių instituto naujos redakcijos. Galima teigti, jog Lietuva yra atvira, aktyvi inovacijoms valstybė, kuri siekia surasti tinkamiausią reglamentavimą, užtikrinantį teismų veiklos funkcionalumą ir neleidžiant bylos šalims piktnaudžiauti savo teise. Iki 2017 m. liepos 1 d. esantis reglamentavimas neužtikrino sklandaus sprendimo už akių instituto taikymo, todėl reikia pagrįstai tikėtis, kad naujieji pakeitimai pagerins sprendimo už akių taikymo kokybę.

¹⁴ Vilniaus miesto apylinkės teismas. 2008 m. gruodžio 31 d. sprendimas už akių civilinėje byloje UAB „Bendruva“ v. K. M., Nr. 2-11325-596/2008.

1.2. Sprendimo už akių rūšys

Sprendimo už akių institutas yra skirstomas į dvi jo rūšis, t.y. tikrąją ir netikrąją sprendimą už akių¹⁵. Esminis šių rūšių skirtumas yra tas, kad tikrasis sprendimas už akių yra toks, kurį bylą nagrinėjantis teismas priima formaliai vertindamas tik atvykusios ar atlikusios tam tikrą veiksmą šalies įrodymus¹⁶. Teorijoje, priešingai negu tikrasis sprendimas už akių, netikrasis sprendimas už akių apibūdinamas kaip prieš priimdamas netikrąją sprendimą už akių, teismas ištiria visus byloje esančius įrodymus vadovaudamasis bendrosiomis įrodymų tyrimo taisyklėmis¹⁷.

Lietuvos apeliacinis teismas yra suformavęs sprendimo už akių tikslus – išplėsti asmenų subjektinių teisių teisminės gynybos ir dispozityvumo principo ribas, taip pat užkirsti kelią galimam piktnaudžiavimui procesinėmis teisėmis bei nustatyti šalies pasyvaus elgesio civiliniame procese padarinius. Tuo siekiama skatinti šalis rūpintis proceso eiga, greitu ir ekonomišku bylos išnagrinėjimu, laiku ir rūpestingai pateikti savo poziciją teismui, sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis, nevilkinti proceso¹⁸ ir užkirsti kelią galimam piktnaudžiavimui procesinėmis teisėmis¹⁹. Sutrumpinant šiuos apeliacinio teismo išaiškinimus galima teigti, kad sprendimo už akių tikslas įgyvendinti koncentruotumo principą arba kitaip dar vadinamu operatyvumu²⁰. Atsižvelgiant į sprendimo už akių tikslus galima teigti, kad pagal savo esmę sprendimo už akių institutą gali įgyvendinti tik tikrasis sprendimo už akių modelis, t.y. netiriant visų byloje esančių įrodymų, o tik aktyviosios šalies pateiktus įrodymus. Netikrojo sprendimo už akių atveju teismas privalo tirti visus byloje esančius įrodymus, o tai reiškia, kad savo esme toks sprendimas už akių prilygsta paprastam teismo sprendimui, kuris leidžia bylos šalims nesilaikyti koncentruotumo principo, t.y. kilę ginčai yra nagrinėjami daug ilgiau ir neefektyviau. Netikrojo sprendimo už akių atveju proceso šalys nėra suinteresuotos laiku ir rūpestingai pateikti savo pozicijas teismui ar kviečiamos atvykti į parengiamąjį ar teismo posėdį. Vienareikšmiškai yra akivaizdu, jog valstybės pasirinkusios netikrojo sprendimo

¹⁵ FASCHING, H.W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts*. Wien, 1990, p. 703.// iš LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; ir NEKROŠIUS. V. *Civilinio proceso teise II tomas*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 173.

¹⁶ LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; ir NEKROŠIUS. V. *Civilinio proceso teise II tomas*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 173.

¹⁷ *Ibidem*, p. 174.

¹⁸ Lietuvos apeliacinis teismas. 2013 m. gruodžio 5 d. nutartis, civilinėje byloje BUAB „Vejoma“ ir Ko v. V. Č., Nr. 2-2631/2013.

¹⁹ Lietuvos apeliacinis teismas. 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Versina“ v. UAB „Energeman“, Nr. e2-235-370/2017.

²⁰ MEILIUS, K.; ir JONAITIS, M. Sprendimo už akių priėmimas – efektyvi proceso koncentracijos užtikrinimo priemonė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, Jurisprudencija, 2002, t. 27(19), p. 75.

už akių modeli, negali tinkamai užtikrinti visų minėtų tikslų, kurie yra siekiami įgyvendinti sprendimo už akių institutu.

Pirmiausiai reikėtų atkreipti dėmesį į tendencijas Europoje, t.y. kokio sprendimo už akių rūšį yra pasirinkusios paskiros valstybės. Rusijoje sprendimo už akių priėmimas apibrėžiamas Rusijos CPK 233, t.y. jeigu atsakovas yra tinkamai informuotas apie teismo posėdžio laiką ir vietą ir neatvyksta arba neprašo atidėti teismo posėdžio, teismas ieškovo prašymu priima sprendimą už akių, o pateikti įrodymai nagrinėjami Rusijos CPK 198 str. pagrindu, t.y. tiriami visi pateikti įrodymai²¹. Latvijoje sprendimas už akių įtvirtintas CPK 208¹, kuriame sprendimas už akių yra priimamas, kai atsakovas nepateikia atsiliepimo į ieškinį ar neatvyksta pagal teismo šaukimą, antroje dalyje nurodyta, kad sprendimas už akių priimamas ieškovo pagal pateiktus paaiškinimus ir byloje esančius įrodymus²². Vertinant pagal požymius Latvijoje yra įtvirtintas netikrasis sprendimas už akių, kadangi teismas vertina ieškovo paaiškinimus ir byloje esančius įrodymus. Rusijoje taip pat kaip ir Latvijoje sprendimo už akių institutas yra taikomas tik atsakovo atžvilgiu ir pateikti įrodymai nagrinėjami bendra tvarka, t.y. pagal požymius yra sietinas su netikru sprendimu už akių. D. Pelenis yra pažymėjęs, kad Austrijos civilinio proceso teisė žino tris atvejus, kurie gali nulemti sprendimo už akių priėmimą: neatvykus į parengiamąjį posėdį, laiku nesurašius atsiliepimo į ieškinį ir nepasirodžius žodiniame bylos nagrinėjimo posėdyje. Pirmaisiais dviem atvejais priimamas vadinamasis „tikras“ sprendimas už akių (*echtes Versäumnisurteil*), o paskutiniuoju – „netikras“ (*unechtes Versäumnisurteil*). Pastarasis gali būti priimtas tik įvertinus abiejų šalių pateiktus įrodymus ir faktines aplinkybes²³. Austrijoje yra įtvirtintas mišraus modelio sprendimo už akių institutas. Vokietijoje sprendimą už akių galima priimti tik atsakovo atžvilgiu, t.y. jeigu atsakovas neatvyksta, teismas priima sprendimą už akių pagal ieškovo pateiktus įrodymus (tikrasis sprendimas už akių)²⁴.

Toliau detalesnė ir gilesnė analizė bus skiriama Lietuvos teisės sistemai. Ankščiau jau buvo minėta, kad Lietuvoje įskaitant ir nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliosiančią redakciją sprendimo už akių institutas buvo keistas tris kartus. Su kiekvienu nauju CPK pakeitimu,

²¹ Rusijos Federacijos civilinio proceso kodeksas. *Rusiškas laikraštis*, 2002 m, Nr. 138-Fz.[interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą:<<https://wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru081en.pdf>>.

²² Latvijos Republikos civilinio proceso kodeksas. *Latvijos leidinyje*, 1998 m. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=191081>.

²³ PELENIS, D. *Sprendimo už akių institutas užsienio valstybių civilinio proceso įstatymuose: reikšmė, priėmimo sąlygos ir apskundimas*: doktoranto straipsnis, teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, Jurisprudencija, 2002, t. 27(19), p. 87-88.

²⁴ Vokietijos Federacinės Republikos civilinio proceso kodeksas. *Federacinės teisės laikraštis*, 2005.[interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą:<https://gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html>.

keitėsi ir sprendimo už akių instituto samprata. Nei vienoje CPK redakcijoje nėra įvardinta, kokia sprendimo už akių rūšis yra taikoma Lietuvoje. Siekiant nustatyti sprendimo už akių rūšį, kuri yra taikoma Lietuvoje, yra būtina analizuoti pačias CPK normas. Žvelgiant į istorinę Lietuvos CPK redakciją galiojusią nuo 2003 m. sausio 1 d. iki 2011 m. spalio 1 d., kai kurie doktrinos autoriai nurodė, kad „Lietuvoje yra įtvirtintos abi šio sprendimo už akių rūšys, kadangi CPK 285 str. buvo įtvirtintas formalus įrodymų vertinimas ir tik aktyviosios šalies, t.y. būdinga tikrajam sprendimui už akių. Taip pat autoriai išskyrė ir netikrajam sprendimui už akių būdingus bruožus, kadangi CPK 285 str. 2 d. buvo įtvirtinta, kad teismas privalo vertinti visus byloje pateiktus įrodymus“²⁵. Profesorius Vytautas Nekrošius šio laikotarpio reguliavimą yra apibūdinęs, kaip sugalvotą „lietuvišką dviratį“, kuris kaip buvo tikėtasi, lūkesčių nepateisino²⁶. Verta sutikti su profesoriaus Vytauto Nekrošiaus teiginiu, jog buvo bandoma „išrasti“ tarpinį variantą iš tikrojo ir netikrojo sprendimo už akių modelio, tačiau nesėkmingai, kadangi teismai turėjo vertinti lyg ir aktyviosios šalies pateiktus įrodymus, tačiau turėjo atsižvelgti ir į visus kitus pateiktus šalių įrodymus. Pasirinktas „mišrus“ reguliavimo modelis nesuteikė aiškumo, kaip turėtų būti taikomas sprendimo už akių institutas.

Dėl minėto „mišraus“ pasirinkto modelio, t.y. neaiškaus reguliavimo buvo akivaizdu, jog būtina imtis veiksmų, kurie leis tinkamai įgyvendinti sprendimo už akių taikymą Lietuvoje. Profesorius Vytautas Nekrošius viename iš savo straipsnių yra pabrėžęs, jog rengiant naująjį CPK modelį kilo didelių diskusijų, kurį modelį tikrąjį ar netikrąjį reikėtų pasirinkti, t.y. darbo grupėje dalyvavusiems teisėjams buvo neįsivaizduojama kaip teisėjas galės nevertinti byloje esančios šalies įrodymų, vien todėl, kad ši šalis neatvyko į posėdį²⁷. Akivaizdu, jog esant dideliame spaudimui iš teisėjų pusės, kuriems ir teks taikyti šį institutą ir buvo „išrastas lietuviškas dviratis“, tačiau nereikėtų pamiršti, jog Lietuvoje šis institutas nebuvo žinomas, todėl dėl jo taikymo nežinomybės ir kilusių abejonių, kaip pavyks visą tai įgyvendinti praktikoje ir buvo pasirinktas „mišraus“ modelio institutas. Lietuvos civilinis procesas tokioms permainoms nebuvo pasiruošęs, o visai tai ir atspindėjo sprendimo už akių instituto reguliavime. Nepraėjus ilgam laikotarpiui nuo sprendimo už akių instituto įtvirtinimo, Seimo narių grupė kreipėsi į Konstitucinį Teismą, vienas iš keliamų klausimų buvo dėl formalaus įrodymų vertinimo. 2006 m. rugsėjo 21 d. Konstitucinis Teismas aptarė

²⁵ LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; ir NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teise II tomas*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 173.

²⁶ NEKROŠIUS, V. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniam procese – keliai ir klystkeliai. Iš *Privatinės teisės doktrina ir praktika: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 382.

²⁷ *Ibidem* p. 380-381.

kilusį klausimą dėl formalaus įrodymų vertinimo, t.y. pagal Konstituciją civilinio proceso santykius įstatymu būtina reguliuoti taip, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos teismui iširti visas bylai reikšmingas aplinkybes ir priimti teisingą sprendimą byloje. Konstitucinis Teismas pasisakė, kad „priimdamas sprendimą už akių teismas atlieka formalų byloje pateiktų įrodymų vertinimą, t. y. įsitikina, kad pasitvirtinus šių įrodymų turiniui būtų pagrindas priimti tokį sprendimą“ negalima aiškinti kaip reiškiančios, esą teismas neprivalo visapusiškai iširti byloje pateiktų įrodymų, gali juos tirti paviršutiniškai, neįsigilinęs. Šios nuostatos negalima aiškinti ir kaip įpareigojančios teismą priimti sprendimą už akių net ir tuo atveju, kai, jo manymu, byloje pateiktų įrodymų nepakanka teisingam sprendimui byloje priimti²⁸. Vertinant Konstitucinio Teismo motyvus dėl formalaus įrodymų vertinimo yra akivaizdu, jog Lietuvoje privalomai turi būti įtvirtintas netikrojo sprendimo už akių modelis. Profesoriaus Vytauto Nekrošiaus nuomone, Konstitucinis Teismas sprendimą už akių sulygino su paprastu sprendimu²⁹. Konstitucinis Teismas paviršutiniškai įvertinimo šio instituto esmę ir jo tikslus, kadangi tikrasis sprendimo už akių modelis užtikrina bylos koncentruotumą, priešingai negu netikrojo sprendimo už akių modelis.

Dėl minėto Konstitucinio Teismo išaiškinimo įtakos 2011 m. spalio 1 d. įsigaliojo naujieji CPK pakeitimai susiję su sprendimu už akių, kurie galios iki 2017 m. liepos 1 d. Pirmiausiai yra atkreiptinas dėmesys į CPK 285 str. 1 d. – „sprendimas už akių gali būti priimtas tais atvejais, kai neatvyksta į parengiamąjį ar teismo posėdį viena iš šalių, kuriai tinkamai pranešta apie posėdžio laiką ir vietą, ir iš jos negautas pareiškimas nagrinėti bylą jai nedalyvaujant, o atvykusi šalis prašo priimti sprendimą už akių, taip pat kai šalis per nustatytą terminą nepateikia atsiliepimo į ieškinį, paruošiamojo dokumento ir kita šalis savo atsiliepime į ieškinį ar paruošiamajame dokumente prašė priimti sprendimą už akių“. CPK 285 str. 2 d. yra įtvirtinta, „kad sprendimas už akių priimamas tik tais atvejais, kai byloje yra pateikti tik vienos iš šalių įrodymai. Priimdamas sprendimą už akių, teismas atlieka formalų pateiktų ir nurodytų įrodymų vertinimą, t. y. įsitikina, kad pasitvirtinus šių įrodymų turiniui būtų pagrindas priimti tokį sprendimą. Kai byloje yra pateikti abiejų šalių įrodymai, teismas bylą nagrinėja pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles“ Pagal pateiktų normų požymius, įstatymų leidėjas pasirinko mišrų sprendimo už akių modelį, kadangi teismas priima sprendimą už akių tik atsakovui nepateikus atsiliepimo į ieškinį, t.y. ieškovo pateikti įrodymai vertinami formaliai, kas atitinka tikrojo sprendimo už akių rūšį, o visais

²⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat dėl apeliacijos, Nr. 35/03-11/06.

²⁹ NEKROŠIUS, V. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniam procese – keliai ir klystkeliai. Iš *Privatinės teisės doktrina ir praktika: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 383.

kitais atvejais, teismas bylą nagrinėja pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles, t.y. įtvirtintas netikrasis sprendimo už akių modelis. Konstitucinio Teismo pozicija turėjo lemiamą įtaką ir įstatymų leidėjui, kuris ir antruoju bandymu pasirinko „blogąją“ šio instituto rūšį, kuri visapusiškai negali įgyvendinti savo pagrindinio tikslo, t.y. užtikrinti civilinio proceso koncentruotumą.

Įsigilinus į šiuo metu esantį sprendimo už akių reglamentavimą, kyla tam tikrų abejonų dėl CPK normų tarpusavio sąveikos, kadangi sistemiškai aiškinant 285 str. 1 d. ir 2 d. yra akivaizdūs tarpusavio normų prieštaravimai. Profesorius Vytautas Nekrošius yra akcentavęs, kad CPK 285 str. 1 d. ir 2 d. prasme sprendimas už akių gali būti priimamas tik jeigu atsakovas nepateikė atsiliepimo į pareikštą ieškinį³⁰. Visa tai reiškia, kad teismas negali priimti sprendimo už akių, jeigu yra pateikti abiejų šalių procesiniai dokumentai ir viena iš bylos šalių neatvyksta į teismo posėdį. Visa tai apsunkina sprendimo už akių taikymą, kuris yra ribotas ir sunkiai pritaikomas. Pagal šiuo metu galiojantį reglamentavimą dėl neatvykimo pasekmių turėtų būti taikomas CPK 246 str., kuriame įtvirtinta, kad neatvykus bylos šalies į teismo posėdį be pateisinančių priežasčių, teismas gali priimti sprendimą už akių, tačiau CPK 285 str. 2 d. norma draudžia teismui priimti sprendimą už akių. Dėl minėto reglamentavimo teismas atsiduria sudėtingoje situacijoje, kadangi viena norma leidžia taikyti sprendimą už akių neatvykus į parengiamąjį ar teismo posėdį bylos šalies, o kita norma imperatyviai draudžia priimti tokį sprendimą už akių. Profesorius Vytautas Nekrošius pabrėžė, kad šiai dienai esantis toks reglamentavimas, t.y. teismui nagrinėjamam tokius atvejus bendromis ginčo teisenos taisyklėmis, sukuria palankias sąlygas vilkinti procesą³¹.

Įstatymų leidėjas bandė įtvirtinti tikrojo sprendimo už akių modelį, tačiau 285 str. 2 d. visą tai paneigė ir teisiniu reguliavimu uždraudė priimti sprendimą už akių, jeigu yra pateikti abiejų šalių įrodymai. Kaip buvo minėta anksčiau, tokiu teisiniu reguliavimu įstatymų leidėjas ne tik nepagerino šio instituto taikymo, tačiau jo taikymą pablogino dar labiau. Teisės doktrinoje taip pat yra laikomasi pozicijos, kad šiuo metu esantis reglamentavimas yra netinkamas ir yra būtina imtis permainų, kad sprendimas už akių vėl taptų veiksminga priemone, skatinančia bylą išnagrinėti per protingą laiką³².

Dėl riboto sprendimo už akių instituto taikymo, įstatymo leidėjas suskubo priimti trečią šio instituto redakciją, t.y. įsigaliojančią nuo 2017 m. liepos 1 d., kurią apžvelgsime

³⁰ *ibidem* p. 385.

³¹ *ibidem* p. 386-387.

³² BRAZDEIKIS, A., *et al. Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 58.

ir išsiaiškinsime ar vis dėl to Lietuvoje bus atsisakyta ydingo „mišraus“ sprendimo už akių modelio taikymo.

2016 m. lapkričio 8 d. priimtas CPK pakeitimo įstatymas, kuris įsigalios 2017 m. liepos 1 d.³³. Pirmiausia reikėtų atkreipti dėmesį į CPK 285 str. 2 d., kurioje nebelygia sąlygos, jog sprendimą už akių galima priimti tik esant vienos šalies pateiktiems įrodymams. Teismas taip pat atlieka formalų atvykusios (ar procesinį dokumentą pateikusios) šalies pateiktų ir nurodytų įrodymų vertinimą, t. y. įsitikina, kad pasitvirtinus šių įrodymų turiniui būtų pagrindas priimti tokį sprendimą. Iš įstatymo formuluotės požymių, galime nesunkiai identifikuoti, jog Lietuvoje bus taikoma tikrojo sprendimo už akių modelio rūšis, kadangi teismas atliks aktyvios šalies pateiktų įrodymų formalų vertinimą, t.y. nebus vertinami pasyvios šalies pateikti įrodymai. Teisės doktrinoje, kai kurie autoriai yra nurodę, kad dažnai teisėjai baiminasi priimti sprendimą už akių, jei yra abiejų šalių įrodymai civilinėje byloje³⁴. Atsižvelgiant į tai, kad jau 14 metų Lietuvoje yra „taikomas“ sprendimo už akių institutas, teismams CPK pakeitimai, kaip tik palengvins civilinių bylų nagrinėjimą, t.y. bus suteikiama teisė priimti sprendimą už akių ne tik atsakovui nepateikus atsiliepimo į ieškinį, tačiau ir visais kitais atvejais, todėl lyginant su ankstesnių redakcijų CPK Lietuva žengs didelį žingsnį į priekį ir turės efektyvią kovos priemonę su pasyviosios šalies piktnaudžiavimu ir taip bus užtikrinamas civilinio proceso koncentruotumo principas.

Įstatymų leidėjas taip pat papildė sprendimo už akių institutą ir įtvirtinto CPK 285 str. 3 d. 4 p., kuriame nurodė, kad atvykusios (ar procesinį dokumentą pateikusios) šalies nurodytos aplinkybės ir jos pateikti bei nurodyti įrodymai kelia teismui rimtų abejonių, teismas turi teisę netenkinti šalies prašymo priimti sprendimą už akių. Atsižvelgiant į CPK pakeitimo aiškinamąjį raštą, ši nuostata turėtų atitikti minėto Konstitucinio Teismo suformuotą praktiką dėl formalaus įrodymų vertinimo, t.y. „teismas turėtų išspręsti bylą, taip, kad jeigu teismui kiltų abejonių ir teismas negalėtų teisingai išnagrinėti kilusio ginčo ir priimti teisingo sprendimo, tai jis turėtų imtis visų priemonių užtikrinti tokios šalies dalyvavimą nagrinėjant bylą“³⁵. Galima teigti, kad įstatymų leidėjas protingu keliu

³³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016-11-17, nr. 26956.

³⁴ BRAZDEIKIS, A., et al. *Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 2016, p. 58.

³⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 9, 24, 49, 56, 88, 118, 122, 123, 126, 146, 148, 149, 162², 179, 246, 247, 285, 287, 289, 320, 353, 366, 368, 403, 406, 407, 429, 431, 433, 435, 439, 441¹³, 441¹⁴, 496, 502, 587, 593, 723 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 496¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos respublikos komercinio arbitražo įstatymo nr. I-1274 9, 41, 46 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas. 2015, nr. 15-4735. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 20 d]. Prieiga per internetą:<

išsprendė kilusią probleminę situaciją dėl Konstitucinio Teismo išaiškinimo ir teismui suteikė laisvę spręsti apie pateiktų įrodymų teisingumą. Teismas turės teisę netenkinti pareiškėjo prašymo priimti sprendimo už akių jeigu teismo vertinimui pateikti įrodymai yra akivaizdžiai neteisingi. Priimant šį pakeitimą išvengta netikrojo sprendimo už akių modelio, nors pagal suformuotą Konstitucinio Teismo praktiką įstatymo leidėjas buvo įpareigotas pasielgti atvirkščiai.

Tikrojo sprendimo už akių modelio pasirinkimas yra svarbus žingsnis link efektyvesnio civilinių bylų nagrinėjimo, tačiau tai ne vienintelis pakeitimas, susijęs su sprendimo už akių modelio taikymu. CPK 285 str. 1 d. papildyta, „kad atvykusi (ar procesinį dokumentą pateikusi) šalis gali prašyti teismo vietoj sprendimo už akių priėmimo išnagrinėti bylą iš esmės pagal byloje esančią medžiagą. Teismas šio prašymo netenkina, manydamas, kad nenumatyta esminės bylos aplinkybės“. Lietuvoje taip pat atsirastų galimybė atvykusiai ar procesinį dokumentą pateikusiai bylos šaliai ne tik prašyti priimti sprendimą už akių, bet ir prašyti teismo nagrinėti bylą pagal byloje esančią medžiagą. Šio magistrinio darbo autoriaus nuomone, įstatymų leidėjui nereikėjo imtis papildomų veiksmyų siekiant išplėsti aktyviosios šalies procesinių teisių turinį, t.y. leidžiant teismo prašyti ne tik priimti sprendimą už akių, tačiau ir prašyti nagrinėti bylą iš esmės pagal byloje esančius įrodymus, kadangi iškyla tos pačios problemos, jog nebus užtikrintas civilinio proceso koncentruotumo principas. Galime pasidžiaugti, jog nors ir yra numatyta tokia aktyvios šalies teisė, tačiau ir teismas turės teisę atsisakyti tenkinti tokį prašymą, jeigu nuspręs, jog nėra nustatytos esminės bylos aplinkybės. Vis dėlto nors įstatymų leidėjas ir numatė įprasto sprendimo taikymo galimybes, tačiau įtvirtino tam tikrus saugiklius, kurių pagalba teismas galės nuspręsti ar tenkins tokius aktyviosios šalies prašymus, todėl pagrįstai galima teigti, kad tai papildomų problemų taikyt tikrąjį sprendimo už akių modelį neatsiras, kadangi bylos šalys tokią galimybę turės rinktis pasirinktinai, o ne privalomai bei suteiktos papildomos teisės teismui neleis šia teise piktnaudžiauti. Detalesnis nagrinėjimas, kaip ši papildoma galimybė prašyti teismą nagrinėti bylą pagal byloje esančią medžiagą nulems sprendimo už akių taikymą Lietuvoje, bus nagrinėjama kituose skyriuose.

Apibendrinant, galima teigti, kad iki 2017 m. liepos 1 d. Lietuvoje pasirinkta sprendimo už akių rūšis nebuvo tinkama, ankstesni pasirinkti modeliai reglamentavime sukėlė daugiau chaoso negu aiškaus reguliavimo, neįgyvendino pagrindinių šio instituto

<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c3d7a550f22c11e4a8669450a5f0514d?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=ca693183-725d-413e-8fb6-b6c2c34f2aa7>>.

tikslų ir leisdavo vilkinti civilinį procesą. Naujieji pakeitimai teismui suteiks platesnių galimybių priimti sprendimą už akių, o pasyviašias bylos šalis skatins imtis aktyvesnių procesinių veiksmų nepiktnaudžiaujant savo teisėmis ir užtikrinant koncentruotumo principą.

1.3. Sprendimo už akių priėmimo sąlygos ir pagrindai

Sprendimo už akių instituto reguliavimas yra įtvirtintas CPK 285 – 289 str., kuriuose yra įtvirtinti tam tikri pagrindai ir sąlygos kada teismas gali taikyti sprendimą už akių. Kiekvienu atveju teismas privalo nustatyti būtinus pagrindus ir sąlygas, kuriuos įvertinęs gali priimti sprendimą už akių.

Pirmiausiai bus nagrinėjami sprendimo už akių pagrindai. Tiek šiuo metu galiojančiai redakcijai, tiek nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojus CPK pakeitimo įstatymui išlieka toks pats reglamentavimas, kuris yra įtvirtintas CPK 285 str. 1 d., t.y. sprendimas už akių gali būti priimtas kai neatvyksta į parengiamąjį ar teismo posėdį viena iš šalių, kuriai tinkamai pranešta apie posėdžio laiką ir vietą, ir iš jos negautas pareiškimas nagrinėti bylą jai nedalyvaujant, o atvykusi šalis prašo priimti sprendimą už akių.

CPK 285 str. nėra įtvirtintų pagrindų kada yra laikoma, jog bylos šalis nedalyvavo parengiamajame ar teismo posėdyje. Sistemiskai aiškinant nedalyvavimo pagrindus reikėtų, atkreipti dėmesį į CPK 155 str., kuriame yra įtvirtinti teismo posėdyje nedalyvavimo pagrindai, t.y. asmuo laikomas nedalyvavęs teismo posėdyje, jeigu, jis: a) neatvyko į teismo posėdį ir jam tinkamai pranešta, b) jeigu asmuo atvyko į teismo posėdį ir jam nesibaigus be teismo leidimo pasišalina ir c) jeigu atliekant tam tikrus procesinius veiksmus, kurie turi būti atlikti advokato, o juos atliko pats atstovaujamas. Tai yra baigtinis sąrašas, pagal kurį teismas turi teisę pripažinti, jog bylos šalis nedalyvavo teismo posėdyje.

CPK 285 str. 3 d. 2 p. įtvirtinta, kad sprendimo už akių negalima priimti, kai iš neatvykusios šalies gautas prašymas atidėti parengiamąjį ar teismo posėdį ir jame nurodytos neatvykimo į posėdį priežastys, jeigu teismas šias priežastis pripažino svarbiomis. Paprasčiausia situacija, kai kviečiama bylos šalis neatvyksta į parengiamąjį ar teismo posėdį ir nėra gautas jos prašymas atidėti teismo posėdį, tačiau viskas yra sudėtingiau, kaip bylos šalis pateikia teismui prašymą atidėti teismo posėdį dėl jos manymu svarbių priežasčių.

CPK 246 str. 1 d. yra įtvirtinta, kad nesvarbiomis priežastimis nelaikoma atostogos, komandiruotė, kitoks užimtumas, taip pat svarbiomis priežastimis paprastai nelaikomas

neatvykimas dėl ligos ir atstovo užimtumas kitose bylose. Teismai nagrinėdami bylos šalių prašymus atidėti parengiamąjį ar teismo posėdį yra įpareigoti priimti abejotinus sprendimus, kadangi CPK 246 str. 1 d. numato atvejus, kurie paprastai yra laikomi nesvarbiomis priežastimis. Virgilijus Valančius yra apibūdinęs žodį „paprastai“, kad teismui paliekama teisė pripažinti, jog liga, komandiruotė ar kitos neatvykimo priežastys į teismo posėdį yra svarbios, bet bylos šalis turi įrodyti, kad įprastomis pastangomis, kurias objektyviai būtų sąžiningas, apdairus bylininkas, neatvykimo į teismo posėdį priežasčių nepavyktų pašalinti³⁶. Praktikoje situacija yra visiškai skirtinga, kadangi teismas dažniausiai gavęs bylos šalių prašymus atidėti bylos nagrinėjimą pagal nurodytus pagrindus, kurie „paprastai“ nelaikomi svarbūs, tai tokių prašymų ir netenkina, pavyzdžiui, teismo neįtikino, kad bylos šalies neatvykimo priežastis yra svarbi, t.y. bylos šalis nurodė, kad į parengiamąjį teismo posėdį neatvyko dėl svarbių priežasčių – buvo išvykęs į užsienį, jo atstovas advokatas R. Kivilius taip pat negalėjo dalyvauti parengiamajame teismo posėdyje, nes tuo metu dalyvavo kitos bylos nagrinėjimo procese administraciniam teisme. Teismas nurodė, kad neatvykimas į teismo posėdį dėl komandiruotės, šalies atstovo užimtumo kitose bylose paprastai nelaikomas svarbia priežastimi (CPK 246 straipsnio 1 dalis). Teismas padarė išvadą, kad atsakovas neįrodė, jog apie jo komandiruotę ir advokato dalyvavimą kitame teismo posėdyje negalėjo laiku pranešti³⁷. Kitoje civilinėje byloje, taip pat bylos šalis nurodė, kad jis negali atvykti į šį teismo posėdį dėl dalyvavimo tą pačią dieną trijuose teismo posėdžiuose Panevėžio mieste. Teismo nuomone, šalies atstovo užimtumas kitose bylose nėra svarbi neatvykimo į teismo posėdį priežastis ir minėtas advokatas pats turėjo nustatinėti prioritetus, kurioje civilinėje byloje dalyvauti³⁸. Praktikoje teismai yra nelinkę interpretuoti neatvykimo priežasčių, nors teisės doktrinoje yra laikomasi pozicijos, kad teismui yra suteikta teisė atsižvelgti į šias aplinkybes ir pripažinti svarbiomis, tačiau teismai šios sąvokos aiškinimą suvokia skirtingai negu teisės doktrinoje ir didesnio dėmesio tam neskiria. Magistrinio darbo autoriaus pozicija linksta prie doktrininio aiškinimo, jog teismai turėtų atsižvelgti svarbias neatvykimo priežastis, kadangi CPK 246 str. įvardinti pagrindai, kurie paprastai nelaikomi svarbiomis priežastimis turėtų būti aiškinami plečiamai ir pavyzdžiui, jeigu atostogos yra suplanuotos prieš ilgą laiko tarpą, kai tuo metu visai nebuvo nagrinėjama aplamai konkreti civilinė byla ir bylos šalis teismą įspėja per protingą laiko tarpą, nurodydama, jog yra suplanuotos atostogos, dėl

³⁶ VALANČIUS, V. *Lietuvos respublikos Civilinio proceso kodekso komentaras*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 124.

³⁷ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2011 gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Frezijų puokštė“ v. R. Š., Nr. 3K-3-235/2011.

³⁸ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2005 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Piniava“ v. A.T., Nr. 3K-3-518/2005.

kurių atšaukimo asmuo patirs ekonominių nuostolių, yra laikytina kaip svarbiomis priežastimis, tačiau visa tai turėtų būti įvertina, ar tai nebuvo siekis vilkinti civilinę bylą ir ar tuo metu iš tiesų bylos šalis nežinojo apie galimas situacijas, jog bus nagrinėjama civilinė byla ir visa tai įvertinus teismas turėtų spręsti, ar tenkins bylos šalies prašymą.

Verta pasidžiaugti, nes nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojantis CPK pakeitimo įstatymas palies ir aptartą problemą, kadangi nuo CPK pakeitimo įsigaliojimo dienos CPK 246 str. 1 d. yra išbraukiamas punktas, kuriuo yra nurodoma, kokios priežastys yra laikomos nesvarbiomis. Teismas turės teisę, neatvykimo priežasčių svarbą įvertinti, atsižvelgdamas į bylos nagrinėjimo stadiją, dalyvaujančio byloje asmens ir jo atstovo ankstesnį procesinį elgesį ir kitas svarbias aplinkybes. Teismui bus suteikta visiška laisvė pagal konkrečios bylos aplinkybes įvertinti, ar neatvykimo priežastys yra svarbios, ir jeigu bus pripažinta, jog bylos šalis nedalyvavo dėl objektyviai svarbių priežasčių, tai teismas galės atidėti teismo posėdį, vadovaudamasis CPK 162² str. Minėto įstatymo projekto aiškinamajame rašte paskatinusios priežastys lėmusios imtis pakeitimų buvo įvardintos tokios, kaip „praktikoje pasitaiko situacijų, kaip bylos nagrinėjimo data nustatoma šalims ar jų atstovams jau iš anksto suplanavus atostogas, komandiruotes ir pan., kurių nėra įmanoma atšaukti, todėl ne visais atvejais pagrįstai įstatyme įtvirtinta nuostata, kad tokios neatvykimo priežastys yra laikomos nesvarbiomis“³⁹. Teismai taps aktyvesni, kadangi dėl pasikeitusio reglamentavimo privalės imtis aktyvių veiksmų siekiant įsitikinti, ar neatvykimo priežastys yra svarbios, kadangi iki šio pakeitimo teismai buvo pasyvūs ir nuspėjami dėl svarbių neatvykimo priežasčių.

Toliau bus nagrinėjamas antrasis pagrindas, kuris yra įtvirtintas CPK 285 str. 1 d. – sprendimas už akių gali būti priimtas, kai bylos šalis per nustatytą terminą nepateikia atsiliepimo į ieškinį, paruošiamojo dokumento, ir kita šalis savo atsiliepime į ieškinį ar paruošiamajame dokumente prašė priimti sprendimą už akių. Teisės doktrinoje šis punktas yra skaidomas į 3 dalis:

1. Jeigu atsakovas be pateisinamų priežasčių per teismo nustatytą terminą nepateikia atsiliepimo į ieškinį, o ieškovas reikalavo priimti sprendimą už akių;

³⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 9, 24, 49, 56, 88, 118, 122, 123, 126, 146, 148, 149, 162², 179, 246, 247, 285, 287, 289, 320, 353, 366, 368, 403, 406, 407, 429, 431, 433, 435, 439, 441¹³, 441¹⁴, 496, 502, 587, 593, 723 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 496¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo nr. I-1274 9, 41, 46 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas. 2015, nr. 15-4735. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 20 d]. Prieiga per internetą: <<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c3d7a550f22c11e4a8669450a5f0514d?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=ca693183-725d-413e-8fb6-b6c2c34f2aa7>>.

2. Jeigu ieškovas be pateisinamų priežasčių per teismo nustatytą terminą nepateikia dubliko ir jeigu atsakovas reikalavo priimti sprendimą už akių;

3. Jeigu atsakovas be pateisinamų priežasčių per teismo nustatytą laikotarpį nepateikia tripliko ir ieškovas reikalavo priimti sprendimą už akių⁴⁰.

Pirmasis punktas yra klasikinis būdas priimti sprendimą už akių. Bylos šalis tinkamai informuota privalo laiku pateikti atsiliepimą į ieškinį, t.y. šiuo metu tai ir yra vienintelė CPK numatyta galimybė taikyti sprendimą už akių.

Antrasis ir trečiasis punktas yra aptartas 2004 m. kovo 18 d. LAT senato konsultacijoje dėl kai kurių CPK normų taikymo, t.y. sprendimas už akių turi būti priimtas, kaip bylos šalis per nustatytą terminą nepateikia dubliko ir tripliko, kadangi proceso šalis taip pat piktnaudžiauja procesu kaip ir nepateikdama atsiliepimo į ieškinį. CPK 7 str. prasme bylos šalis turi rūpintis greitu bylos nagrinėjimu, todėl bylos šalis, kuri neįvykdo nustatytos pareigos laiku pateikti paruošiamąjį dokumentą – dubliką ar tripliką, taip pat gali būti taikomas sprendimo už akių institutas⁴¹. Verta pažymėti, kad pagal dabar galiojančią sprendimo už akių instituto reglamentavimą CPK prasme, teismas negali priimti sprendimo už akių, jeigu bylos šalys nepateikia dubliko ar tripliko, kadangi pagal CPK 285 str. 2 d. yra draudžiama priimti sprendimą už akių, jeigu yra pateikti abiejų šalių įrodymai, tačiau tai nereiškia, kad LAT suklydo, kadangi pagal esantį sprendimo už akių instituto reglamentavimą iki 2011 m. spalio 1 d. tokiu atveju teismas galėjo priimti sprendimą už akių. Pabrėžtina, kad įsigaliojus naujai redakcijai ir įtvirtinus tikrąjį sprendimo už akių modelį, sprendimą už akių bus galima priimti ir ieškovui nepateikus dubliko, o atsakovui tripliko.

Įstatymo prasme, esant abiejų šalių įrodymams priimti sprendimą už akių yra draudžiama, tačiau teisės doktrinoje yra nurodyta, kad teisėjų apklausoje 11 proc. apklaustųjų nepaiso esančio reglamentavimo ir priima sprendimą už akių ir esant abiejų šalių įrodymams, o 34 proc. apklaustųjų teigė, kad priklauso nuo situacijos⁴². Tai atsispindi ir teismų praktikoje, jog teismas priima sprendimą už akių ir esant abiejų šalių įrodymams⁴³. Susiklosčiusi praktika teismuose yra diskutuotina, kelianti klausimą, ar tokie sprendimai už akių neprieštarauja CPK 288 str. 4 d. 1 p.?

⁴⁰ DRIUKAS, A.; ir VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika III tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 674.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. *2004 m. kovo 18 d. senato nutarimas dėl kai kurių Civilinio proceso kodekso normų taikymo*, Nr. A3-101.

⁴² BRAZDEIKIS, A., et al. *Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 2016, p. 58.

⁴³ Vilniaus miesto apylinkės teismas. *2017 m. vasario 23 d. sprendimas už akių AB „Lietuvos draudimas“ v. UAB „Žirmūnų būstas“*, Nr. e2-14043-871/2017.

Viena iš ginamų pozicijų būtų, jog CPK 285 str. 2 d. normos reglamentavimas yra imperatyvus, įpareigojantis teismą laikytis CPK normų, kadangi nukrypstant nuo esančio reglamentavimo yra pažeidžiami teisėti bylos šalių interesai, t.y. vadovaujantis CPK 288 str. 4 d. 1 p. atsiranda pagrindas pripažinti tokį sprendimą už akių kaip neteisėtą, pažeidžiantį imperatyvią teisės normą. Teismų praktikoje taip pat yra išaiškinimų, kad „CPK 285 str. 2 d. numatyti ir sprendimo už akių priėmimo ribojimai. Kai byloje yra pateikti abiejų šalių įrodymai, teismas nagrinėja pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles“⁴⁴.

Antra pozicija būtų, jog CPK 285 str. 2 d. norma galima būtų laikyti kaip neįpareigojančia teismo laikytis imperatyvių įstatymo nuostatų dėl netinkamo sprendimo už akių įgyvendinimo, kadangi įstatymų leidėjas keisdamas sprendimo už akių instituto reglamentavimą „paliko“ akivaizdžių spragų, kurias teismų praktikoje yra siekiama ištaisyti, t.y. teismui yra leidžiama priimti sprendimą už akių ir esant abiejų šalių įrodymams, užtikrinant koncentruotumo principą, kadangi priešingu atveju yra vilkinama civilinė byla ir pažeidžiami ieškovo teisėti interesai.

Apibendrinant, šiai dienai sprendimo už akių priėmimas yra sudėtingas, sunkiai pritaikomas ir negalintis užtikrinti savo tikslų. Šiuo metu teismų praktikoje nėra nei vieno išaiškinimo, susijusio su sprendimo už akių priėmimo esant abiejų šalių pateiktiems įrodymams, tačiau, kad ir koks būtų netinkamas reglamentavimas, teismams nederėtų paneigti imperatyvių CPK nuostatų ir priimti sprendimą už akių, esant abiejų šalių įrodymams, kadangi tai akivaizdžiai prieštarauja tokio sprendimo už akių teisėtumui, todėl įstatymų leidėjas ne veltui nuo 2017 m. liepos 1 d. išplės sprendimo už akių taikymo galimybes, kurios užtikrintų šiam institutui keliamus tikslus.

Toliau dėmesys bus skiriamas sprendimo už akių priėmimo sąlygoms, kurių neįgyvendinus, teismas negali priimti sprendimo už akių. Pirmoji sąlyga yra įtvirtinta CPK 285 str. 1 d., kurioje nurodyta, kad sprendimas už akių gali būti priimtas tik atvykusios ar procesinį dokumentą pateikusios bylos šalies prašymu. Teismas savo iniciatyva priimti sprendimo už akių negali, kadangi pagal teisės doktriną tai sietina su bylos šalių dispozityvumo principo įgyvendinimu⁴⁵. Kitų autorių nuomone, suinteresuotos šalies sprendimu už akių priėmimu yra būtinas ir dėl to, kad iš esmės galimi keli bylos eigos variantai (atidėjimas, bylos išnagrinėjimas pagal esamą medžiagą ir sprendimo už akių

⁴⁴ Lietuvos apeliacinis teismas. 2017 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje A.P. v. A.Z., Nr. 2A-146-464/2017.

⁴⁵ DRIUKAS, A.; ir VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika III tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 683.

priėmimas)⁴⁶. Teismų praktikoje didesnis dėmesys šiai sąlygai nėra skiriamas, nurodant, yra absoliutus negaliojimo pagrindas ir toks sprendimas už akių turi būti panaikintas⁴⁷. Pirmiausiai pabrėžtina, kad bylos šalių dizpozytivitymo principas nėra absoliutus. Yra tam tikros kategorijų bylų, kuriose yra draudžiama priimti sprendimą už akių. Pirmasis draudimas priimti sprendimą už akių yra įtvirtintas CPK 378 (šeimos bylų kategorijoje) bei šiuo klausimu yra pasisakęs LAT, kuriame nurodė, kad „pagal faktines bylos aplinkybes atsakovas apie bylos iškėlimą, priimtą ieškinį ir teismo posėdžius 2010 m. rugpjūčio 26 d. buvo informuotas, jis teikė atsiliepimus į ieškinį, priešieškinį, juolab skundė atskirus procesinius veiksmus, taip pat ir ginčijamą pirmosios instancijos teismo sprendimą, buvo tinkamai informuotas ir atvyko į 2012 m. balandžio 13 d. teismo posėdį tačiau, teismui atsisakius priimti atsakovo pateiktą patikslintą priešieškinį, savavališkai be teismo leidimo pasišalino iš teismo posėdžių salės. Byloje keliant klausimą dėl proceso teisės normų pažeidimo teismui priimant teismo sprendimą nedalyvaujant atsakovui, teisėjų kolegija sprendžia, kad ši situacija prilyginama neatvykimui į teismo posėdį, kai teismas gali priimti sprendimą už akių (CPK 155 straipsnio 2 dalis), tačiau šeimos ginčų byloms taikytina CPK 378 straipsnyje nustatyta bendrosios taisyklės išimtis: šeimos bylose teismas neturi teisės priimti sprendimo už akių“⁴⁸. Šeimos bylų kategorijoje nesvarbu, jog yra pagrindas priimti sprendimą už akių, tačiau dėl šeimos, kaip viešojo intereso gynimo, yra būtina nustatyti visas bylos aplinkybes ir priimti pagrįstą, teisingą sprendimą, todėl aktyvioji (atvykusioji) šalis negali įgyvendinti dizpozytivitymo principo šioje bylų kategorijoje. Taip pat draudimas priimti sprendimą už akių yra draudžiama ypatingosios teisenos bylų kategorijoje, draudimas yra įtvirtintas CPK 443 str. 9 d. Šis ribojimas taip pat grindžiamas didesnio viešojo intereso apsauga ir būtinybę nustatyti jose materialią tiesą⁴⁹.

Tai yra dvi rūšys bylų kategorijų, kurioms esant aktyvioji bylos šalis negali įgyvendinti savo dizpozytivitymo principo ir prašyti teismo priimti sprendimą už akių. Visais kitais atvejais nėra papildomų draudimų prašyti teismo priimti sprendimą už akių.

Įstatymų leidėjas yra ne veltui įtvirtinęs nuostatą, jog sprendimas už akių gali būti priimtas tik atvykusios ar procesinį dokumentą pateikusios bylos šalies prašymu, kadangi aktyvioji šalis teigdama įrodymus gali būti nuslėpusi ar tikslingai nepateikusi tam tikrų

⁴⁶ LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; ir NEKROŠIUS. V. *Civilinio proceso teise II tomas*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 175-176.

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2005 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje VĮ „Klaipėdos valstybinės jūrų uosto direkcija“ v. UAB „Ferteksos“, Nr. 3K-3-606/2005.

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2013 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje P. R. R., S. V. R. v. P. D., Nr. 3K-3-218/2013.

⁴⁹ VALANČIUS, V. *Lietuvos respublikos Civilinio proceso kodekso komentaras*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 220.

įrodymų, kurie turėtų esminės įtakos galutiniam sprendimui. Aktyvioji bylos šalis prašydama teismo priimti sprendimą už akių turi būti sąžininga, kadangi išlieka tikimybė, kad pasyvioji bylos šalis gali kreiptis į teismą su prašymu dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo. Su prašymu dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo pasyvioji bylos šalis gali pateikti įrodymus, leidžiančius teismui atnaujinti civilinės bylos nagrinėjimą ir netenkinti aktyviosios šalies reikalavimų. Aktyvioji bylos šalis dėl savo nesąžiningų veiksmų ne tik gali pralaimėti civilinę bylą, bet ir patirti finansinių nuostolių, t.y. atlyginti bylinėjimosi išlaidas, todėl kiekvienu atveju prašant teismo priimti sprendimą už akių aktyvioji šalis turi būti pagrįstai įsitikinusi, kad jos pateikti įrodymai yra teisingi ir pagrįsti, t.y. įsitikinusi, kad jos įrodymai yra pakankamai svarūs laimėti civilinę bylą.

Apibrėžus aktyviosios šalies prašymo esmę taikant sprendimą už akių, kyla klausimas, koku metu, kokia forma turi būti išreikštas aktyviosios šalies prašymas priimti sprendimą už akių. Analizuojant CPK normas, reglamentuojančias sprendimo už akių instituto taikymą, nepavyko nustatyti, kuriuo metu, t.y., ar pareiškus ieškinį, ar atvykus į parengiamąjį teismo posėdį, turi būti išreikštas aktyviosios šalies prašymas priimti sprendimą už akių. Sistemiškai aiškinant CPK normas, pirmiausiai reikėtų atkreipti dėmesį į CPK 135 str., t.y. ieškiniui keliamus reikalavimus. CPK 135 str. 1 d. 5 p. nurodyta, kad ieškinyje turi būti nurodyta ieškovo nuomonė dėl sprendimo už akių priėmimo, jeigu byloje nebus pateiktas atsiliepinimas į pareikštą ieškinį arba paruošiamasis procesinis dokumentas. Galima daryti išvadą, kad sprendimo už akių priėmimo klausimas yra aptariamasis ieškinyje arba gali būti nurodytas atsiliepime į dubliką, kuriame ieškovas ir nurodo, ar sutinka, jog teismas gali priimti sprendimą už akių. Analogiškai esantį reglamentavimą galime taikyti ir atsakovui, kuris gali pateikti savo nuomonę dėl sprendimo už akių priėmimo atsiliepime į ieškinį ar atsiliepime į tripliką.

Doktrinoje yra keliamas klausimas, kokia forma turi būti reiškiamas aktyviosios šalies prašymas priimti sprendimą už akių, jeigu aktyvioji bylos šalis yra atvykusi į parengiamąjį ar teismo posėdį ir minėtas prašymas priimti sprendimą už akių nebuvo aptartas nei viename teiktame procesiniame dokumente. Teisės doktrinoje yra teigiama, kad aktyviosios šalies prašymas turėtų būti išreiškiamas objektyvia forma, t.y. pavyzdžiui, teismo posėdžių protokole ar rašytiniame šalies pareiškime⁵⁰. Atsižvelgiant į kylančias pasekmes priimant sprendimą už akių, nevertėtų sutikti su nuomone, kad pakankamas pagrindas išreikšti sutikimą priimti sprendimą už akių yra įrašas teismo posėdžių protokole. Aktyvioji bylos šalis turėtų pateikti atskirą rašytinį prašymą dėl sutikimo priimti sprendimą

⁵⁰ DRIUKAS, A.; ir VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika III tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 684.

už akių, išvengiant nesusipratimų, jog bylos šalis ne taip buvo suprasta ir į posėdžių protokolą buvo įrašyta netinkama aktyviosios šalies valia.

2017 m. liepos 1 d. įsigaliojus naujiems CPK instituto pakeitimams, t.y. išbraukus sąlygą, jog draudžiama priimti sprendimą už akių, esant abiejų šalių įrodymams, bus aktualus klausimas ir sprendimo už akių taikymas ieškovo atžvilgiu (teismų praktikoje ir šiuo metu, tai yra taikoma). Žvelgiant į kitų valstybių reglamentavimą, t.y. veiksmus, kurių imamasi jeigu pasyvioji bylos šalis yra ieškovas, pavyzdžiui, Vokietijoje CPK 330 str. įtvirtinta, kad jeigu nėra atsakovo prašymo priimti sprendimą už akių, ieškovo pareikštas ieškinys yra netenkinamas⁵¹. Rusijoje⁵², Bulgarijoje⁵³, ir Latvijoje⁵⁴ taip pat ieškiniai paliekami nenagrinėti. Lietuvoje reguliavimas yra įtvirtintas CPK 296 str. 1 d. 5 p, t.y. pareiškimas paliekamas nenagrinėtu, jeigu atsakovas neprašo priimti sprendimo už akių šio kodekso 246 straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju. Pabrėžtina, kad šiai dienai esantis CPK 296 str. 1 d. 5 p. ir 246 str. 1 d. reglamentavimas yra netinkamas, kadangi pagal CPK 285 str. 2 d. draudžiama priimti sprendimą už akių esant abiejų šalių įrodymams, todėl galima teigti, kad CPK 296 str. 1 d. 5 p. ir 246 str. 1 d. normos prieštarauja CPK 285 str. 2 d., t.y. minėtų straipsnių prasme ieškovo atžvilgiu galima priimti sprendimą už akių, tačiau CPK 285 str. 2 d. toks sprendimo už akių priėmimas yra draudžiamas.

Iki 2011 m. spalio 1 d. sprendimą už akių buvo galima priimti ir esant abiejų šalių pateiktiems įrodymams, todėl tenka pripažinti, jog įstatymų leidėjas priimdamas CPK pakeitimus tiesiog pamiršo pakeisti esanti reglamentavimą dėl CPK 246 str. 1 d. ir 296 str. 1 d. 5 p. taikymo. Nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojus CPK pakeitimams dėl sprendimo už akių instituto taikymo, t.y. leidžiant teismui priimti sprendimą už akių ir esant abiejų šalių pateiktiems įrodymams, minėtos CPK 246 str. 1 d. ir 296 str. 1 d. 5 p. normos taps aktualios ir teismas galės priimti sprendimą už akių ieškovo atžvilgiu, o jeigu atsakovas neprašys priimti sprendimo už akių teismas paliks pareiškimą nenagrinėtą.

Toliau dėmesys bus skiriamas sprendimo už akių instituto naujovėms, kurios įsigalios nuo 2017 m. liepos 1 d., t.y. nuo CPK įstatymo pakeitimo įsigaliojimo momento bylos šalys galės ne tik prašyti priimti sprendimą už akių. Naujosios redakcijos CPK 285 str. 1 d. įtvirtinta, kad atvykusi (ar procesinį dokumentą pateikusi) šalis gali prašyti teismo vietoj

⁵¹Vokietijos Federacinės Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Federacinės teisės laikraštis*, 2005./interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą:<https://gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html>.

⁵²Rusijos Federacijos civilinio proceso kodeksas. *Rusiškas laikraštis*, 2002 m, Nr. 138-Fz.[interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą:<<https://wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru081en.pdf>>.

⁵³Bulgarijos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės laikraštis*, 2008, Nr. 50/2008. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://vks.bg/english/vksen_p04_02.htm>.

⁵⁴Latvijos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 1998 m. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=191081>.

sprendimo už akių priėmimo išnagrinėti bylą iš esmės pagal byloje esančią medžiagą. Teismas šio prašymo netenkina, manydamas, kad nenustatytos esminės bylos aplinkybės. Taigi, naujasis CPK sprendimo už akių instituto reglamentavimą papildytas tuo, kad atvykusi ar procesinį dokumentą pateikusi bylos šalis (tiek ieškovas, tiek atsakovas) galės teismo prašyti netik priimti sprendimą už akių, bet ir prašyti bylą išnagrinėti iš esmės pagal byloje esančią medžiagą. Iš pirmo požiūrio yra sudėtinga nuspręsti, kuris variantas ar prašyti teismo priimti sprendimą už akių, ar prašyti teismo nagrinėti bylą iš esmės pagal byloje esančią medžiagą bus tinkamesnis ar naudingesnis atvykusiai ar procesinį dokumentą pateikusiai bylos šaliai, todėl pirmiausiai lyginamuoju metodu bus bandoma juos palyginti:

1. Sprendimo už akių atveju atliekamas formalus atvykusios ar procesinį dokumentą pateikusios šalies įrodymų vertinimas. Bylos nagrinėjame iš esmės vertinami visi byloje esantys įrodymai;

2. Sprendimo už akių turinį lyginant su įprastu sprendimu sudaro sutrumpinti motyvai;

3. Įprasto sprendimo atveju, tokį sprendimą gali skusti tiek ieškovas, tiek atsakovas, o sprendimo už akių atveju skusti sprendimą už akių gali tik aktyvioji bylos šalis, o pasyvioji bylos šalis, kurios atžvilgiu yra priimtas sprendimas už akių, gali tik prašyti peržiūrėti.

Tai yra trys pagrindiniai skirtumai tarp bylos nagrinėjimo iš esmės ir sprendimo už akių priėmimo. Pirmiausiai atkreiptinas dėmesys, kad bylos nagrinėjimas iš esmės turės būti taikomas supaprastinta tvarka, t.y. teismas nagrinės tik byloje esančius įrodymus, nors įprasta tvarka nagrinėjant civilinę bylą iš esmės yra atliekama eilė veiksmų, siekiant nustatyti materialiąją tiesą, t.y. atliekama bylos šalių ar trečiųjų asmenų apklausa (CPK 186 str.), reikalingų rašytinių įrodymų išreikalavimas (CPK 199 str.), daiktinių įrodymų išreikalavimas (CPK 204 -209 str.), ekspertizės skyrimas (CPK 212) ir t.t.

Pagal sukonstruotą reglamentavimą galima spręsti, kad nagrinėti bylą iš esmės ankstyvojoje stadijoje, pavyzdžiui, atsakovui nepateikus atsiliepimo į ieškinį ar ieškovui nepateikus atsiliepimo į dubliką nebus galima, kadangi yra įtvirtinta tam tikra apsauga, jog teismas netenkina aktyvios šalies prašymo nagrinėti bylą iš esmės, jeigu yra nenustatytos esminės bylos aplinkybės. Teismui bus paliekama teisė spręsti individualiai ar yra pakankamas pagrindas nagrinėti bylą iš esmės pagal byloje esančius įrodymus. Galima teigti, kad bylos nagrinėjimas iš esmės bus galimas tik tokiu atveju, jeigu bylos šalys buvo aktyvios, teikė atsiliepimus į procesinius dokumentus, dalyvavo teismo posėdžiuose, tačiau viename iš teismo posėdžių nepasirodė ir nenurodė svarbių neatvykimo priežasčių. Būtent

tokio pobūdžio bylose aktyvioji bylos šalis ir galės pasinaudoti savo teise, t.y. prašyti teismo vietoj sprendimo už akių priėmimo nagrinėti bylą iš esmės pagal byloje esančius abiejų šalių įrodymus.

Kyla natūralus klausimas, kokia bus tolimesnės bylos eiga jeigu atvykusi ar procesinį dokumentą pateikusi bylos šalis prašys teismo nagrinėti bylą iš esmės pagal byloje esančius įrodymus ir teismas pasinaudodamas esančia apsauga netekins tokio prašymo nurodydamas, kad yra nenustatytos esminės bylos aplinkybės, t.y. ar aktyvioji bylos šalis galės prašyti priimti sprendimą už akių. Naujos redakcijos CPK 285 str. 1 d. teisės normoje nėra nustatytas draudimas priimti sprendimą už akių, jeigu teismas atsisakė nagrinėti bylą iš esmės, tačiau yra abejotina, kad teismas suteiks galimybę priimti sprendimą už akių, kadangi bylos šalis yra jau išreikusi valią dėl tolimesnės bylos eigos, todėl teismas bendrais pagrindais turėtų palikti ieškinį nenagrinėtą.

Kalbant apie atvykusios ar procesinį dokumentą pateikusių šalies teisę prašyti teismo priimti sprendimą už akių arba prašyti teismo nagrinėti bylą iš esmės pagal byloje esančius įrodymus yra aktyviosios šalies pasirinkimo laisvė, kuri, galime spręsti, priklausys nuo pačios šalies sąžiningumo, siekio nustatyti materialiąją tiesą ar tikslo, jog nagrinėjamas ginčas bus išspręstas teisingai ir pagrįstai, t.y., jeigu civilinės bylos nagrinėjimas yra pažengęs, pateikti visi reikšmingiausi įrodymai, pasyvioji bylos šalis iki neatvykimo, pavyzdžiui, į teismo posėdį aktyviai dalyvavo visuose teismo posėdžiuose, operatyviai teikė procesinius dokumentus, nevilkino civilinio proceso, tai aktyvioji bylos šalis galėtų teismo prašyti nagrinėti bylą iš esmės pagal abiejų šalių pateiktus įrodymus, kadangi yra tikėtina, kad tokia bylos šalis prašys peržiūrėti sprendimą už akių ir teismas atnaujins civilinės bylos nagrinėjimą. Viso to pasekmė, kad civilinės bylos nagrinėjimas gali užtrukti, todėl tokiose civilinėse bylose teismas ir galėtų priimti ne sprendimą už akių, tačiau nagrinėti bylą iš esmės pagal abiejų šalių pateiktus įrodymus civilinėje byloje.

Apibendrinant pirmąją sprendimo už akių priėmimo sąlygą, t.y. procesinį dokumentą pateikusių ar atvykusios šalies prašymą priimti sprendimą už akių, galime daryti išvadą, kad svarbiausiais CPK pasikeitimas yra susijęs su aktyviosios šalies teise prašyti teismo nagrinėti bylą iš esmės pagal byloje esančius įrodymus, tačiau tai nebus absoliuti aktyviosios šalies teisė, t.y. teismas taip pat turės įtaką atsisakyti tenkinti tokį aktyvios šalies prašymą. Magistrinio darbo autorius laikosi pozicijos, kad šia teise aktyvioji bylos šalis galės pasinaudoti tik išimtiniais atvejais, kai bylos nagrinėjimo stadija bus ženkliai pažengusi, t.y. teismui pateikti tokie įrodymai, kuriuos įvertinus teismas galės nustatyti materialiąją tiesą ir priimti pagrįstą ir teisingą sprendimą. Atsižvelgiant į tai, kad dauguma

sprendimų už akių yra priimama pirmojoje teismo stadijoje⁵⁵, t.y. atsakovui nepateikus atsiliepinimo į pareikštą ieškinį, ši aktyviosios šalies teisė praktikoje bus naudojama tik išimtiniais ir retais atvejais, t.y. praktikoje bus sunkiai įgyvendinama, kadangi, pirma, pagal atliktą tyrimą dažniausiai sprendimas už akių priimamas atsakovui nepateikus atsiliepinimo į pareikštą ieškinį, antra, bylos stadija privalės būti pažengusi t.y. teismas turės teisę atsisakyti tenkinti bylos šalies prašymą nagrinėti, jeigu byloje nenustatytos esminės aplinkybės. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, galima teigti, kad ši aktyvios šalies teisė praktikoje bus sunkiai ir mažai įgyvendinama.

Antroji būtina priėmimo sprendimo už akių sąlyga yra įtvirtinta CPK 285 str. 2 d. 1 p., t.y. teismas netenkina šalies prašymo priimti sprendimą už akių, kai neatvykusiai ar procesinio dokumento nepateikusiai šaliai nebuvo tinkamai pranešta apie parengiamojo ar teismo posėdžio laiką ir vietą arba nebuvo tinkamai įteikti procesiniai dokumentai, kuriuose nurodyta per nustatytus terminus pateikti atsiliepinimą į ieškinį, paruošiamąjį dokumentą. Teismas, gavęs atvykusios ar procesinį dokumentą pateikusios šalies prašymą priimti sprendimą už akių, privalo nustatyti, ar pasyviajai šaliai buvo tinkamai įteikti procesiniai dokumentai, kadangi nesant tinkamo įteikimo, teismas negali priimti sprendimo už akių. Procesinių dokumentų įteikimo tvarka įtvirtinta CPK 117 – 132 str. Teismų praktikoje yra buvę ir kurioziškų procesinių dokumentų įteikimo atvejų, pavyzdžiui, Vilniaus m. apylinkės teismas vienoje civilinių bylų ieškovei nepavykus įteikti teismo šaukimo jos gyvenamosios vietos adresu jai apie teismo posėdį buvo pranešta telekomunikacijų galiniu įrenginiu – telefonu, kuris teismo nuožiūra buvo tinkamas įteikimas, todėl buvo priimtas sprendimas už akių. Šią situaciją pavyko ištaisyti LAT, kuris išaiškino, kad toks įteikimo būdas nėra tinkamas CPK 133 str. 2 d. ir 285 str. 3 d. 1 p. prasme. Teismas priimdamas tokį sprendimą pažeidė ieškovės teisę į teisingą teismą⁵⁶. CPK 124 str. prasme tinkamas informavimas laikomas, kai procesinis dokumentas įteikiamas bylos šaliai pasirašytinai, taip pat CPK 124 str. 2 d. įtvirtinta, kad atsisakymas priimti procesinį dokumentą arba pasirašyti dėl jo gavimo prilyginamas procesinio dokumento įteikimui. Tai nėra vienintelis procesinių dokumentų įteikimo būdas, kadangi procesinius dokumentus taip pat galima įteikti ir viešo paskelbimo būdu. Šio įteikimo būdo reikalavimai yra įtvirtinti CPK 130 -

⁵⁵ Atlikus tyrimą pagal LITEKO teikiamus duomenis ir pagal jų gautus rezultatus ir išnagrinėjus Vilniaus miesto apylinkės teisme išnagrinėtų civilinių bylų skaičių, t.y. laikotarpyje nuo 2017-01-01 iki 2017-01-31 iš viso buvo priimta 256 sprendimai už akių. Atlikus šių bylų analizę paaiškėjo, kad visose 256 bylose sprendimas už akių buvo priimtas atsakovui nepateikus atsiliepinimo į pareikštą ieškinį. Nei vienoje civilinėje byloje minėtu laikotarpiu nebuvo priimtas sprendimas už akių esant abiejų šalių pateiktiems įrodymams.

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2005 m. kovo 21 d. nutartis S.V. v. antstolis M.B., A.B., Nr. 3K-3-179-2005.

131 str., t.y. kai adreso gyvenamosios ir darbo vietos nežinomos arba nėra galimybės paskirti kuratorių.

Svarbu yra paminėti ir naujuosius CPK pakeitimus, kurie įsigalios 2017 m. liepos 1 d., kurie taip pat įtakos ir procesinių dokumentų įteikimo tvarką. Pasikeitimai susiję su procesinių dokumentų įteikimo tvarka fiziniams asmenims. Iki šiol galiojantis CPK 123 str. reglamentavimas nurodo, kad nepavykus įteikti procesinių dokumentų fiziniam asmeniui, jo deklaruotos gyvenamosios vietos adresu paliekamas pranešimas apie įteiktinus dokumentus ir praėjus tam tikram laikui teismui grąžinamas pranešimas apie neįteiktus procesinius dokumentus, t.y. nėra laikoma, kad procesiniai dokumentai buvo įteikti tinkamai. Nuo 2017 m. liepos 1 d. jeigu procesiniai dokumentai negali būti fiziniam asmeniui įteikti jo nurodytos gyvenamosios vietos ar kitu jo nurodytu procesinių dokumentų įteikimo adresu arba darbovietės adresu, procesinį dokumentą pristatantis asmuo jį įteikia fizinio asmens deklaruotoje gyvenamojoje vietoje. Pristatantis asmuo pranešimą apie įteiktinus procesinius dokumentus palieka adresato deklaruotoje gyvenamojoje vietoje ir tai nurodo teismui grąžintinoje pažymoje. Procesinis dokumentas šiuo atveju laikomas įteiktu praėjus trisdešimt dienų nuo pranešimo apie įteiktinus procesinius dokumentus palikimo adresato deklaruotoje gyvenamojoje vietoje. Preziumuojama, jog nuo įstatymo įsigaliojimo dienos palengvės procesinių dokumentų įteikimo tvarka, kuri palengvins teismų veiklą, kadangi nustačius fizinio asmens deklaruotą gyvenamąją vietą (ją teismui nustatyti nėra sudėtinga pagal VĮ Registrų centro administruojamą Gyventojų registro duomenų bazę) procesinius dokumentus reikės išsiųsti ir praėjus 30 dienų bus laikoma, jog procesiniai dokumentai buvo įteikti (jeigu procesinių dokumentų nepavyko įteikti gyvenamosios ar darbovietės adresu) ir bus laikoma, kad bylos šalis yra tinkama informuota.

Tinkamas procesinių dokumentų įteikimas yra viena iš esminių sprendimo už akių priėmimo sąlygų. Teismų praktikoje yra pabrėžiama, kad asmens teisė būti informuotam apie procesą ir būti išklausytam – neatsiejama jo teisės į teisingą teismą dalis⁵⁷. Šiuo metu didžiausia procesinių dokumentų įteikimo problema yra susijusi su procesinių dokumentų įteikimu viešo paskelbimo būdu. CPK 130 str. 1 d. yra įvardinti du pagrindai, kuriuos įgyvendinus teismas turi teisę procesinius dokumentus įteikti viešo paskelbimo būdu, t.y. 1) nežinoma adresato gyvenamoji vieta ir darbo vieta; 2) nėra galimybės paskirti kuratorių. Teismų praktikoje taip pat yra LAT nutarčių, kuriose yra pritariama įstatymo reikalavimams, kad įgyvendinus šiuos du pagrindus, atsiranda teismui teisė procesinius

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje S. B. v. R. P. ir V. D., Nr. 3K-3-551/2012.

dokumentus įteikti viešo paskelbimo būdu⁵⁸, tačiau sistemiškai siekiant sudėlioti formuojamas tendencijas dėl procesinių dokumentų įteikimo tvarkos viešo paskelbimo būdu yra būtina apžvelgti keletą teismo išaiškinimų, t.y. ne tik Lietuvos teismų, tačiau ir Europos Žmogaus Teisingumo teismo (toliau – EŽTT).

Pirmiausiai atkreiptinas dėmesys yra į dvi EŽTT nutartis. Vienoje iš EŽTT bylų buvo keliamas klausimas dėl valstybės veiksmų, kadangi Portugalijos teismas išnagrino civilinę bylą vienai iš šalių nedalyvaujant, t.y. buvo grįsta, kad nebuvo užtikrinta tinkama teisių apsauga, tačiau buvo nustatyta, kad valstybės valdžios institucijos dėjo visas įmanomas (geriausias) pastangas pareiškėjo buvimui vietai nustatyti, užklausiant policiją bei paskelbus apie bylos nagrinėjimą spaudoje. Konstatuota, kad pareiškėjas turėjo prieinamą gynybos priemonę nacionaliniu lygiu – jis galėjo ginčyti viešo dokumentų įteikimo teisėtumą proceso metu⁵⁹. Kitoje EŽTT byloje buvo keliamas klausimas dėl nepakankamo teismo rūpestingumo, t.y. siųsti šaukimai grįždavo neįteikti su nuoroda „neteisingas adresas“, teismo sprendimą paskelbus spaudoje ir pareiškėjui kreipusis dėl jo panaikinimo, nurodant, kad jis nebuvo informuotas apie įvykusį procesą ir kad jo adresas yra kitas nei nurodytas teismo dokumentuose, tačiau nacionaliniai teismai atmetė pareiškėjo prašymus, bet EŽTT įvertino nacionalinio teismo veiksmus ir nurodė, jog buvo padaryti pažeidimai, dėl nepakankamo teismo rūpestingumo nustatant pareiškėjo adresą⁶⁰. Apibendrinant šias dvi EŽTT bylas, yra akivaizdu, jog teismo pozicija yra pasisakanti už aktyvų teismą, t.y. teismas privalo būti rūpestingas ir dėti visas pastangas nustatyti bylos šalies tinkamą adresą. Šie EŽTT išaiškinimai turėjo neabejotinos įtakos ir Lietuvos teismams, kadangi LAT 2012 m. gruodžio 7 d. nutartyje atkreipė dėmesį į EŽTT suformuotą poziciją ir išaiškino, „kad asmens teisė būti informuotam apie procesą ir būti išklaustyam – neatsiejama jo teisės į teisingą teismą dalis, taip pat tai, kad civilinis procesas turi užtikrinti veiksmingą ir realų teisės į teisingą teismą įgyvendinimą abiem ginčo šalims, todėl civilinio proceso teisės normos turi būti aiškinamos ir taikomos taip, kad pasiektas rezultatas neprieštarautų šiems principams, todėl nagrinėjantis teismas, vykdydamas pareigą užtikrinti realias asmenų procesinių teisių garantijas, turėjo imtis papildomų priemonių išsiaiškinti tikruosius kasatorių adresus, patikrinti pašto darbuotojų nurodytus duomenis gyventojų registre ir laisvės atėmimo vietas administruojančiose institucijose, prieš priimdamas nutartį viešai paskelbti apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką.

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2015 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje antstolė A. R. Ž. v. S. G., Nr. 3K-3-31-916/2015.

⁵⁹ Europos Žmogaus Teisingumo teismas. 2003 m. balandžio 10 d. sprendimas N. D. v. Portugalija, Nr. 69829/01.

⁶⁰ Europos Žmogaus Teisingumo teismas. 2006 m. birželio 22 d. sprendimas D. O. v. Ispanija, Nr. 423/03.

Pašto darbuotojui nurodžius, kad vienas kasatorių galbūt gyvena Anglijoje, o kitas yra laisvės atėmimo vietoje, teismo sprendimas užklausti apie jų gyvenamąją vietą Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą negali būti pripažintas veiksmingomis ir pakankamomis pastangomis nustatyti tikrąją jų buvimo vietą⁶¹. Teismų praktikoje 2012 m. laikotarpis yra atspirties taškas, kadangi pradėjo kryptingai ir vieningai pabrėžti procesinių dokumentų įteikimo svarbą, t.y. teismas privalo užtikrinti realias galimybes įteikti procesinius dokumentus, o ne atlikti formalius veiksmus ir procesinius dokumentus įteikti viešo paskelbimo būdu. Visa tai atsispindi tolimesnėje teismų praktikoje, t.y. pripažįsta, „kad procesinių dokumentų byloje dalyvaujančiam asmeniui teismui nurodytais fizinio asmens gyvenamosios ir darbo vietos adresais neįteikimas, kai asmuo jų neatsiima, savaime nesuponuoja išvados, jog adresato gyvenamoji ir darbo vietos nežinomos. Kai asmens gyvenamosios vietos ar darbo adresu procesiniai dokumentai siunčiami vieną kartą, tikėtina, kad gali susiklostyti situacija, jog procesinių dokumentų įteikimo metu asmens nurodytais adresais nebus, taip pat nebus asmenų, kuriems procesiniai dokumentai gali būti įteikiami, neradus adresato. Tokiu atveju teismas, atsižvelgdamas į konkrečios situacijos aplinkybes, turėtų nuspręsti, ar procesiniai dokumentai turėtų būti pakartotinai siunčiami nurodytais adresais, ar turėtų būti imamasi papildomų priemonių adresato gyvenamosios vietos ir (ar) darbo vietos adresams nustatyti“⁶². Taigi, teismų praktika yra vieninga, jog teismas turi išnaudoti visas įmanomas galimybes tinkamai įteikti procesinius dokumentus, o ne eiti lengviausiu keliu ir procesinius dokumentus įteikti viešo paskelbimo būdu, kadangi pareiškime dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo nustačius, jog nebuvo išnaudos visos įmanomos galimybės tinkamai informuoti bylos šalį, atsiranda pagrindas naikinti priimta sprendimą už akių.

Nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojus CPK pakeitimams, kaip buvo minėta, nepavykus įteikti procesinių dokumentų žinomais gyvenamosios ar darbovietės adresais, pristatantis asmuo pranešimą apie įteiktinus procesinius dokumentus palieka adresato deklaruotoje gyvenamojoje vietoje ir tai nurodo teismui gražintinoje pažymoje. Procesinis dokumentas šiuo atveju laikomas įteiktu praėjus trisdešimt dienų nuo pranešimo apie įteiktinus procesinius dokumentus palikimo adresato deklaruotoje gyvenamojoje vietoje. Atsižvelgiant į EŽTT ir Lietuvos teismų formuojamą praktiką, teismai ir toliau privalės išlikti aktyvūs, siekiant sudaryti realias galimybes informuoti bylos šalį, kadangi pavyzdžiui, ieškovas gali tuo piktnaudžiauti, nurodydamas deklaruotą fizinio asmens

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje S. B. v. R. P. ir V. D. Nr. 3K-3-551/2012.

⁶² Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2015 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje A. R. Ž v. S. G. Nr. 3K-3-31-916/2015.

gyvenamąją vietą, nors atsakovas galbūt yra emigravęs į užsienio valstybę ar turi kitą ieškovui žinomą gyvenamąją vietą, kurios nenurodė, siekdamas, jog atsakovo atžvilgiu būtų priimtas sprendimas už akių. Iš pirmo žvilgsnio, atsižvelgiant tik į CPK procesinių dokumentų įteikimo reglamentavimą, tačiau nežinant formuojamos teismų praktikos tendencijų, įstatymo projekto aiškinamajame rašte buvo nurodyta, kad „įstatymo projektu yra siekiama susieti procesinių dokumentų įteikimo tvarką su fizinio asmens deklaruota gyvenamąja vieta, kadangi Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo 4 str. yra numatytas reikalavimas privalomai tai deklaruoti“⁶³. Įstatymo leidėjo idėja galbūt yra ir pagrįsta, tačiau atsižvelgiant į informavimo tikslą civiliniame procese, tai jo nereikėtų sieti su kitų įstatymų reikalavimų įgyvendinimu, kadangi nors pagal minėto įstatymo normą yra privaloma deklaruoti realią gyvenamąją vietą, tačiau tai nereiškia, kad faktinė gyvenamoji vieta sutaps su deklaruota gyvenamąja vieta, todėl teismai siekdami įteikti šiuo būdu procesinius dokumentus, privalės būti ir toliau pagrįstai įsitikinę, kad yra išnaudoję visas įmanomas galimybes, priešingu atveju peržiūrint sprendimą už akių bus pagrindas naikinti priimtą sprendimą už akių.

Tinkamas bylos šalies informavimas apima ne tik procesinių dokumentų įteikimą CPK nustatyta tvarka, tačiau CPK 133 str. 2 d. prasme dalyvaujanti bylos šalis turi turėti pakankamai laiko nustatytu laiku atvykti į teismą ir pasirengti bylai. Įstatymų leidėjas yra įtvirtinęs sąvoką „pakankamas laikas“, kuris plačiau nėra detalizuojama, tačiau yra suformuota teismų praktikoje. „Pakankamas laikas“ įstatyme apibrėžtas kaip laiko trukmė, reikalinga atvykti į teismą ir pasirengti bylai. Ji gali priklausyti nuo to, kokioms sąlygoms esant asmuo buvo informuotas apie teismo posėdžio laiką ir vietą, kiek laiko jam normaliai pakaktų atvykti į teismą, ar reikia laiko ir kiek jo reikia pasirengti bylai. Šie klausimai sprendžiami pagal protingumo reikalavimus (CPK 3 str. 6 d.). Laiko trukmė gali priklausyti nuo to, ar asmuo yra informuotas apie teismo posėdį savo gyvenamojoje vietoje, ar jam esant kitur, ar pranešimo gavimo metu jis užsiėmė įprastine veikla, ar jis tuo metu dalyvavo kokiuose nors įvykiuose ar renginiuose, kuriuos jam reikėtų netikėtai nutraukti⁶⁴. Teismų suformuotoje praktikoje įvardijami įvairūs aspektai, į kuriuos teismas privalo atsižvelgti,

⁶³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 9, 24, 49, 56, 88, 118, 122, 123, 126, 146, 148, 149, 162², 179, 246, 247, 285, 287, 289, 320, 353, 366, 368, 403, 406, 407, 429, 431, 433, 435, 439, 441¹³, 441¹⁴, 496, 502, 587, 593, 723 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 496¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo nr. I-1274 9, 41, 46 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas. 2015, nr. 15-4735. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 20 d]. Prieiga per internetą:<<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c3d7a550f22c11e4a8669450a5f0514d?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=ca693183-725d-413e-8fb6-b6c2c34f2aa7>>.

⁶⁴ *Ibidem*.

bet bendrasis principas, kad kiekvienu atveju „pakankamas laikas“ sietinas su protingumo kriterijum, t.y. galimybės sudarymu laiku atvykti į teismo posėdį arba galimybės sudarymu laiku pateikti procesinį dokumentą. Teismas privalo būti ypatingai atidus, t.y. atsižvelgti į bylos aplinkybes, bylos sudėtingumą ir kitus individualius bylos kriterijus nustatydamas bylos šaliai „pakankamą laiką“ pateikti procesinį dokumentą ar atvykti į teismo posėdį, kadangi priėmus sprendimą už akių, tačiau bylos šaliai pateikus prašymą peržiūrėti sprendimą už akių ir įrodžius, jog teismas nustatė netinkamą laiko tarpą, pvz. pateikti procesinį dokumentą, tai toks sprendimas už akių turi būti panaikintas ir bylos nagrinėjimas atnaujintas⁶⁵.

Taigi antra būtinoji sąlyga apima du aspektus. Pirma, procesinis dokumentas turi būti įteiktas įstatymų nustatyta tvarka, kadangi pažeidus procesinių dokumentų įteikimo tvarką bus pažeidžiama asmens teisė į teisingą teismą. Antra, teismas vadovaudamasis protingumo kriterijumi ir atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, jos sudėtingumą ir kitus individualius civilinės bylos požymius, privalo suteikti protingą laiko tarpą bylos šaliai atvykti į teismo posėdį arba pateikti procesinį dokumentą. Įgyvendinus šiuos du aspektus yra laikoma, kad civilinės bylos šalis yra tinkamai informuota.

Apibendrinant galime daryti išvadą, kad kiekvienu atveju teismas pirmiausiai turi nustatyti minėtus pagrindus ir sąlygas, kuriuos įvertinęs turi teisę priimti sprendimą už akių, tačiau pagal Konstitucinio Teismo suformuotą praktiką, kad net ir tuo atveju, kai yra visos nurodytos sąlygos priimti sprendimą už akių, teismas vadovaudamasis *inter alia* teisingumo, protingumo principais, turi įgaliojimus nuspręsti, ar priimti sprendimą už akių ar tokio sprendimo nepriimti⁶⁶. Šiai dienai esantis reglamentavimas yra labai apsunkintas, nes iš priėmimo pagrindų yra tik vienintelė galimybė priimti sprendimą už akių, t.y. atsakovui nepateikus atsiliepiamo, nors CPK yra ir daugiau pagrindų leidžiančių teismui taikyti šį institutą, tačiau dėl ydingo reglamentavimo sprendimo už akių taikymo galimybės yra nedidelės.

Su naujaisiais CPK pakeitimais įtvirtinta galimybė nagrinėti bylą iš esmės pagal byloje esančius abiejų šalių įrodymus yra teigiamas reglamentavimas, leidžiantis atvykusiai ar procesinį dokumentą pateikusiais bylos šaliai prašyti teismo nagrinėti bylą iš esmės, tačiau tik tokiose civilinėse bylose, kuriose proceso stadija yra pažengusi ir teismui yra pakankamas pagrindas įvertinus abiejų šalių įrodymus priimti teisingą sprendimą.

⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2005 m. lapkričio 28 d. nutartis VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija v. UAB „Ferteksos autotransportas“, Nr. 3k-3-606/2005.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat dėl apeliacijos, Nr. 35/03-11/06.

1.4. Teismo vaidmuo priimant sprendimą už akių

Sprendimo už akių priėmimo nagrinėjimas skiriasi nuo įprastos proceso eigos, taip pat skiriasi ir teismo vaidmuo, kuris pateiktus bylos šalių įrodymus nagrinėja formaliai. Šioje temoje bus bandoma išsamiai atskleisti visus formalaus įrodymo vertinimo kriterijus bei naujuosius CPK pakeitimus susijusius su teismo vaidmeniu priimant sprendimą už akių.

CPK 285 str. 2 d. įtvirtina, kad priimdamas sprendimą už akių, teismas atlieka formalų pateiktų įrodymų vertinimą, t. y. įsitikina, kad pasitvirtinus šių įrodymų turiniui būtų pagrindas priimti tokį sprendimą. Įstatymų leidėjas plačiau nėra įtvirtinęs formalaus įrodymų vertinimo sąvokos. Teisės doktrinoje formalus įrodymų vertinimas apibūdinamas kai teismas netiria įrodymų turinio, priimdamas sprendimą už akių, teismas daro prielaidą, kad byla būtų išspręsta tokiu būdu, jeigu byloje nurodyti įrodymai pasitvirtintų⁶⁷. Kitų autorių nuomone formalus įrodymų vertinimas, t.y. kaip nustato, ar būtų pagrindo tenkinti arba atmesti ieškinį, jeigu pasitvirtintų tų įrodymų turinys⁶⁸. Aiškiausia formalaus įrodymų vertinimo sąvoka yra apibūdinta kitame profesoriaus Vytauto Nekrošiaus straipsnyje – t.y. teismas netiria įrodymų turinio, o vertina tik teisinį, bet ne faktinį jų pagrįstumą⁶⁹. Iš doktrinos pateiktų sąvokų apibrėžimo galima daryti išvadą, kad formalus įrodymų vertinimas – tai byloje pateiktų įrodymų vertinimas, t.y. teismas įvertina pateiktus įrodymus iš teisinės pusės, tačiau netikrina faktinės jų pusės, ar pateikti įrodymai atitinka realius įvykius, t.y. faktinį pagrįstumą. Vadovėlinė iliustracija: pavyzdžiui, ieškovui nurodžius, kad tam tikras aplinkybes patvirtins tam tikrų liudytojų parodymai, jei jie byloje leistini, o atsakovas įrodymų atsikirtimams pagrįsti nepateikia ir yra sąlygos priimti sprendimą už akių, teismas liudytojų neapklausia, o priima ieškinį tenkinti darydamas prielaidą, kad liudytojai nurodytas aplinkybes patvirtintų⁷⁰. Teismas, atlikdamas formalų įrodymų vertinimą, atvykusios ar procesinį dokumentą pateikusių šalies atžvilgiu, privalo pasitikėti pateiktų įrodymų tikrumu, kadangi teismas negali patikrinti, ar pateikti įrodymai iš tikrųjų egzistuoja, t.y. atitinka realybę.

Teismų praktikoje formalaus įrodymų vertinimo sąvoka apibrėžiama panašiai kaip ir doktrinoje: formalus įrodymų vertinimas, t.y. iš esmės netiriant įrodymų turinio reiškia, kad

⁶⁷ NEKROŠIUS, V. Šalies pareiga rūpintis proceso skatinimu Lietuvos, Latvijos ir Estijos civiliniame procese. *Teisė*, 2004, ISSN 1392-1274, p. 77.

⁶⁸ VALANČIUS, V. *Lietuvos respublikos Civilinio proceso kodekso komentaras*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 220.

⁶⁹ NEKROŠIUS, V. *Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 178.

⁷⁰ DRIUKAS, A.; ir VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika III tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 702.

teismas vertina tik teisinį, bet ne faktinį jų pagrindumą⁷¹, kitoje LAT byloje teismas plačiau išplėtojo sąvokos išaiškinimą ir pažymėjo, kad skirtingai nei vykstant įprastam bylos nagrinėjimui, priimant sprendimą už akių, teismas atlieka tik formalų byloje esančių įrodymų vertinimą (CPK 285 straipsnio 2 dalis). Priimdamas sprendimą už akių, teismas paprastai sprendžia tik dėl teisinio pareikštų ieškinio reikalavimų pagrindumo, vertindamas teisinį byloje esančių įrodymų pagrindumą ir netirdamas detaliau įrodymų, t. y. netirdamas faktinio įrodymų pagrindumo. Taigi formalus įrodymų vertinimas reiškia, kad teismui nereikia detaliai tirti įrodymų, nustatinėti konkrečių faktinių bylos aplinkybių, ir teismas pagal byloje esančius įrodymus tik sprendžia, būtų pagrindas tenkinti ieškinį ar jį atmesti, jeigu pasitvirtintų tų įrodymų turinys⁷². Tolimesnėje teismų praktikoje sąvokos aiškinimas dėl formalus įrodymų vertinimo nepasikeitė, tačiau teismui taip pat būtina patikrinti, ar tie įrodymai atitinka CPK 177 straipsnio ir kitų norminių aktų formalius reikalavimus, ar jie gauti įstatymų ir kitų norminių aktų nustatyta tvarka, ar turi ryšį su įrodinėjimo dalyku, ar yra leistini⁷³. Teismų praktikoje formalus įrodymų vertinimas taip pat apibūdinamas, kaip veiksmai, kurių metu įvertinamas teisinis įrodymų pagrindumas, tačiau į faktinį pagrindumą nėra atsižvelgiama. Pabrėžtina, kad aktyviosios šalies pateikti įrodymai turi atitikti CPK 177 str. ir kitų norminių aktų formalius reikalavimus, priešingu atveju teismas gali konstatuoti, jog pateikti įrodymai neatitinka teisinio pagrindumo, todėl tokiu atveju teismas netenkina šalies prašymo ir nepriima sprendimo už akių.

Taigi, peržiūrėjus formalus įrodymų vertinimo sąvokos aiškinimą, tiek doktrinoje, tiek teismų praktikoje, kyla klausimas, koks yra teismo vaidmuo, priimant sprendimą už akių. Pirmiausiai pavyko nustatyti, kad formalus įrodymų vertinimas vyksta vertinant tik teisinį, bet ne faktinį pagrindumą. Antra, pagal šiai dienai įtvirtintą CPK 285 str. reglamentavimą formalus įrodymų vertinimas galimas tik esant vienos šalies pateiktiems įrodymams.

Pagal šiai dienai ribotą sprendimo už akių instituto taikymą, teismo vaidmuo priimant sprendimą už akių yra taip pat ribotas, kadangi atsakovui nepateikus atsiliepimo į ieškinį, tai teismas ir priima sprendimą už akių⁷⁴. Teismui pakanka pateikti įrodančius faktus, jog egzistuoja tam tikros aplinkybės, kurios dažniausiai yra pagrindas tenkinti ieškovo reikalavimus atsakovui. Galima teigti, kad šiai dienai teismo vaidmuo priimant sprendimą

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2005 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje 638-oji DNBS v. G.R., Nr., 3K-3-521/2005.

⁷² Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2006 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje A.G. v. K. G., Nr. 3K-3-551/2006.

⁷³ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2012 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Valmeda“ v. UAB „F12“, Nr. 3K-3-24/2012.

⁷⁴ Vilniaus miesto apylinkės teismas. 2017 m. sausio 10 d. sprendimas už akių civilinėje byloje UAB „Migras“ v. VŠĮ „VIZUALINIŲ KOMUNIKACIJŲ STUDIJA“, Nr. e2-1700-820/2016.

už akių yra daugiau konstatuojamojo pobūdžio, t.y. ieškovas pareiškia ieškinį atsakovui bei pateikia prašymą priimti sprendimą už akių, o teismas konstatuoja, jog yra pagrindas priimti sprendimą už akių, patikrinus pateiktų įrodymų teisinį pagrindą, t.y. tenkina ieškovo reikalavimus atsakovui priimdamas sprendimą už akių⁷⁵.

Konstitucinis Teismas dėl formalaus įrodymų vertinimo ir teismo vaidmens, kaip jau buvo minėta anksčiau, yra nurodęs, kad net ir tuo atveju, kai yra visos nurodytos sąlygos priimti sprendimą už akių, teismas vadovaudamasis *inter alia* teisingumo, protingumo principais, turi įgaliojimus nuspręsti, ar priimti sprendimą už akių ar tokio sprendimo nepriimti⁷⁶. Konstitucinio Teismo suformuota praktika dėl formalaus įrodymų vertinimo ir teismo vaidmens priimant sprendimą už akių yra logiška, tačiau tai labiau tinkantis išaiškinimas teoriniu lygmeniu, tačiau praktiškai sunkiai įgyvendinama, kadangi praktikoje teismui priimant sprendimą už akių yra įvertinamas tik teisinis pagrindas, kuris reiškia, jog yra priimamas sprendimas už akių.

2017 m. liepos 1 d. įsigaliojus CPK pakeitimams dėl sprendimo už akių instituto reglamentavimo ir taikymo, galima teigti, jog keisis ir teismo vaidmuo priimant sprendimą už akių. Teismas taps aktyvesnis dėl šių priežasčių:

1. Sprendimą už akių bus galima priimti, tiek atsakovo, tiek ieškovo atžvilgiu, t.y. esant ir abiejų šalių pateiktiems įrodymams;

2. CPK 285 str. 3 d. 4 p. įtvirtinta, kad teismas netenkins šalies prašymo priimti sprendimą už akių, kai atvykusios (ar procesinį dokumentą pateikusios) šalies nurodytos aplinkybės ir jos pateikti bei nurodyti įrodymai kelia teismui rimtų abejonių.

CPK projekto aiškinamajame rašte dėl CPK pakeitimų buvo nurodyta, kad „pagal Konstituciją CPK santykius būtina reguliuoti taip, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos teismui ištirti visas bylai reikšmingas aplinkybes ir priimti teisingą sprendimą byloje, teismo konstitucinė priedermė teisingai išspręsti bylą suponuoja tai, kad jeigu teismas mano, jog vienai iš proceso šalių nusišalinus nuo dalyvavimo nagrinėjant bylą, jis negalės teisingai išnagrinėti bylos ir priimti teisingo sprendimo, jis privalo imtis visų galimų priemonių, kad būtų užtikrintos tokios šalies dalyvavimas byloje“⁷⁷. Akivaizdu, jog

⁷⁵ Vilniaus miesto apylinkės teismas. 2017 m. sausio 9 d. sprendimas už akių civilinėje byloje UAB „4Finance“ v. V. K., Nr. e2-3318-432/2017.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat dėl apeliacijos, Nr. 35/03-11/06.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 9, 24, 49, 56, 88, 118, 122, 123, 126, 146, 148, 149, 162², 179, 246, 247, 285, 287, 289, 320, 353, 366, 368, 403, 406, 407, 429, 431, 433, 435, 439, 441¹³, 441¹⁴, 496, 502, 587, 593, 723 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 496¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo nr. I-1274 9, 41, 46 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas. 2015, nr. 15-4735. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 20 d]. Prieiga per internetą:<

įstatymų leidėjas bandė atsižvelgti į 2006 m. Konstitucinio Teismo išaiškinimą dėl sprendimo už akių instituto taikymą ir teismui suteikė papildomą galimybę netenkinti aktyviosios šalies prašymo priimti sprendimą už akių, jeigu pateikti įrodymai teismui kelia rimtų abejonių.

Pirmiausiai verta pažymėti, kad teismo vaidmuo greičiausiai niekur nesikeis tokiose civilinėse bylose, kuriose atsakovas nepateikia atsiliepimo į ieškinį. Teismas ir toliau sėkmingai tenkins ieškovo prašymus ir priims sprendimą už akių atsakovo atžvilgiu, t.y. teismas išliks pasyvus. Dėl pasirinkto tikrojo sprendimo už akių modelio, t.y. galimybės priimti sprendimą už akių esant ir abiejų šalių pateiktiems įrodymams ir buvo priimta papildoma apauga, apsaugoti neatvykusios ar procesinio dokumento nepateikusios šalies interesus, t.y. kilus pagrįstoms abejonėms dėl pateiktų įrodymų pagrįstumo, teismas atsisakys tenkinti aktyviosios šalies prašymą priimti sprendimą už akių.

Doktrinoje keliamas klausimas, kad kaip yra abiejų šalių įrodymai, priimti sprendimą už akių remianti formaliu įrodymu vertinimu neretai yra sudėtinga ar net neįmanoma, todėl teismas gali pateikti į procesinę aklavietę (pavyzdžiui ieškovui nurodžius, kad tam tikrą aplinkybę patvirtins liudytojai, atsakovas atsiliepime teigia, jog jo pakviesti liudytojai tą aplinkybę paneigs)⁷⁸. Galima sutikti su doktrinoje keliamu klausimu, jog tokiose civilinėse bylose, vertinant formaliai tik atvykusios ar procesinį dokumentą pateikusios šalies įrodymus yra sudėtinga priimti teisingą sprendimą.

2017 m. liepos 1 d. Įsigaliojus CPK pakeitimo įstatymui, t.y. CPK 285 str. 3 d. 4 p., kad teismas netenkina šalies prašymo priimti sprendimą už akių, kai atvykusios (ar procesinį dokumentą pateikusios) šalies nurodytos aplinkybės ir jos pateikti bei nurodyti įrodymai kelia teismui rimtų abejonių. Įstatymų leidėjas priimdamas šį pakeitimą sąlyginai galės išspręsti praktikoje kylančias problemas priimant sprendimą už akių tokioje situacijoje, kuri buvo pateikta anksčiau kaip pavyzdys. Pirmas kylantis klausimas yra, ką praktikoje teismui galės laikyti „rimtomis abejonėmis“. Teisės doktrinoje laikomasi pozicijos, kad vienas iš esminių laisvo įrodymų vertinimo elementų yra įrodymų vertinimas pagal savo vidinį įsitikinimą, t.y. vadovaujantis savo žiniomis, sąžinės, profesinės pareigos, etikos reikalavimų ir panašiai⁷⁹. Sprendimo už akių institutas pasižymi tuo, kad yra atliekamas tik aktyviosios šalies formalus įrodymų vertinimas, t.y. visiškai nevertinami pasyviosios šalies pateikti įrodymai. Nors teismas yra įpareigotas vertinti tik aktyviosios

<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c3d7a550f22c11e4a8669450a5f0514d?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=ca693183-725d-413e-8fb6-b6c2c34f2aa7>.

⁷⁸ DRIUKAS, A.; ir VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika III tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 702 - 703.

⁷⁹ TEREBEIZA, Ž. *Laisvas įrodymų vertinimas Civiliniame procese: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Jurisprudencija, 2007, p. 80-81.

šalies pateiktus įrodymus, tačiau nereikėtų abejoti, kad teismas yra įvertinęs ir pasyviosios šalies pateiktus įrodymus, kurie akivaizdu, jog daro įtaką sprendimo priėmimui. Pagal ankščiau pateiktą pavyzdinę situaciją, galima teigti, kad teismui tikrai turėtų kelti rimtų abejonių ar aktyviosios šalies pateikti įrodymai teismo nuomone yra pagrįsti. Tokiose situacijose teismas ir turės teisę netekinti aktyvios šalies prašymo ir nepriimti sprendimo už akių, tačiau pasyvioji šalis gali teigti ir melagingą informaciją, kuri gali suklaidinti teismą bei tuo vilkinti civilinį procesą.

Sprendimo už akių institutas, tai yra vienintelė veiksminga civilinio proceso mokslo ir praktikos sukurta kovojimo priemonė kovoti su šalies piktnaudžiavimu neatvykti į teismo posėdį ir tuo vilkinti procesą⁸⁰. Atsižvelgiant į šio instituto esmę ar yra teisinga ginti pasyviosios šalies interesus, kuri turėjo teisę būti išklaudyta, tačiau dėl savo veiksmų neatvyko į teismo posėdį ir nepaneigė aktyviosios šalies pateiktų įrodymų. Įtvirtintas reglamentavimas, suteikiantis teismui teisę netenkinti aktyviosios šalies prašymo priimti sprendimą už akių, yra diskutuotinas, kadangi pagal sprendimo už akių tikslą tokiose situacijose teismas lyg ir turėtų priimti sprendimą už akių, kadangi pasyvioji bylos šalis dėl savo kaltės neįgyvendino savo teisės būti išklaudyta, tačiau pagal Konstitucinio Teismo praktiką, teismas turėtų priimti teisingą sprendimą. Verta pabrėžti, kad teismai įsigaliojus CPK pakeitimams turės nepaneigti, tiek sprendimo už akių tikslo, tiek Konstitucinio Teismo išaiškinimo, kad kiekvienu atveju yra būtina priimti teisingą sprendimą.

Apibendrinant, teismas iki naujųjų CPK pakeitimų buvo pasyvus, t.y. atlikdavo formalų ieškovo įrodymų vertinimą ir tenkindavo ieškovo prašymą priimti sprendimą už akių. Nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojus CPK pakeitimams, t.y. įgyvendinus tikrąjį sprendimo už akių modelį bus galima priimti sprendimą už akių ir esant abiejų šalių įrodymams, teismo vaidmuo keisis ir teismas taps aktyvus, kuris turės spręsti ar yra pakankamas pagrindas priimti sprendimą už akių, tačiau turės įvertinti ir varijuoti tarp Konstitucinio Teismo pozicijos ir sprendimo už akių institutui keliamų tikslų.

⁸⁰ NEKROŠIUS, V. *Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 172.

2. Sprendimo už akių peržiūrėjimas

2.1. Sprendimo už akių peržiūrėjimo pagrindai

Pareiškimo peržiūrėti sprendimą už akių padavimas yra vienintelis būdas pasyviajai šaliai pašalinti savo neatvykimo į teismo posėdį ar kitokio pasyvumo padarinius, nes ji negali sprendimo už akių skusti nei apeliacine, nei kasacine tvarka⁸¹. CPK 287 str. 1 d. įtvirtinta, kad šalis, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, turi teisę per dvidešimt dienų nuo šio sprendimo priėmimo dienos paduoti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo.

Šiai dienai galiojančiam CPK, sprendimo už akių peržiūrėjimo pagrindai yra įtvirtinti CPK 287 str. 2 d. Pareiškite dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo turi būti nurodytos šios aplinkybės:

1) aplinkybės, liudijančios neatvykimo į parengiamąjį ar teismo posėdį ir nepranešimo teismui iki posėdžio priežasčių svarbumą arba atsiliepimo į ieškinį, paruošiamojo dokumento nepateikimo per nustatytą terminą priežasčių svarbumą, taip pat įrodymai, pagrindžiantys šias aplinkybes;

2) aplinkybės, galinčios turėti įtakos sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui, ir įrodymai, patvirtinantys šias aplinkybes, taip pat visi kiti šalies reikalavimai, argumentai ir įrodymai, susiję su byla. Pažymėtina, kad teismų praktika formuojama ta linkme, kad teismas, nagrinėdamas pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, nenagrinėja bylos iš esmės, o tam, kad būtų panaikintas sprendimas už akių ir atnaujintas bylos nagrinėjimas, teismui pakanka įsitikinti, kad pareiškite nurodyti argumentai gali turėti įtakos priimto sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui⁸².

Lyginant šiuo metu galiojančią reglamentavimą ir nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojančius sprendimo už akių pakeitimus, peržiūrėjimo pagrindai nesikeis.

Šiuo metu sprendimo už akių peržiūrėjimo reguliavimas galiojantis nuo 2011 m. spalio 1 d. yra daug palankesnis pasyviajai bylos šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, kadangi iki 2011 m. spalio 1 d. norint, jog būtų tenkintas pareiškimas dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, tai pagal CPK 288 str. 4 d. turėjo būti konstatuota, kad šalis į teismo posėdį neatvyko dėl svarbių priežasčių ir pateikti įrodymai gali turėti įtakos priimto sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui, t.y. turėjo atitikti abejus kriterijus, priešingu

⁸¹ Klaipėdos apygardos teismas. 2017 m. kovo 9 nutartis civilinėje byloje UAB „(duomenys neskelbtini)“ v. T.Ž., Nr. e2S-369-613/2017.

⁸² Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2010 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje G. N., E. G., R. G., V. S. ir V. S. v. UAB „JPSF“, Nr. 3K-3-154/2010.

atveju nebuvo tenkinamas pareiškimas⁸³, nors 2006 metais vienoje iš LAT nutarčių buvo laikomasi priešingos pozicijos, kad net ir bylos šaliai neatvykus į teismo posėdį be svarbių priežasčių, tačiau jai pateikus įrodymus, patvirtinančius sprendimo neteisingumą ar asmens teisių pažeidimą, teismas privalo panaikinti sprendimą už akių, kadangi toks sprendimas už akių prieštarauja Konstitucijos 109 str.⁸⁴. Šią LAT poziciją lėmė Konstitucinio Teismo išaiškinimas, jog esantis CPK reglamentavimas yra netinkamas, tačiau iki CPK pakeitimų praktiškai niekur nebuvo įgyvendinama, kadangi pasyvioji bylos šalis privalėjo įgyvendinti abejas sąlygas.

Šiai dienai galiojančiai CPK redakcijai pareiškimas dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo yra tenkinamas, jeigu atitinka CPK 288 str. 4 d. 1 arba 2 p., t.y. šalies pareiškime nurodyti įrodymai gali turėti įtakos priimto sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui arba byloje negalėjo būti priimtas sprendimas už akių. Šio reglamentavimo pakeitimui ženklią įtaką turėjo minėtas Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas, kuriame teismas nurodė, kad ta apimtimi, kuria teismui neleidžiama už akių priimtų sprendimų peržiūrėti ir tokiais atvejais, kai jam yra pateikiami tokie įrodymai, kurie patvirtina, kad tas sprendimas buvo akivaizdžiai neteisingas, kad juo buvo akivaizdžiai pažeistos asmens teisės, prieštarauja Konstitucijos 109 straipsniui, konstituciniams teisinės valstybės ir teisingumo principams⁸⁵. Konstitucinis Teismas vienareikšmiškai nurodė, kad kai yra pateikti tokie įrodymai, kurie patvirtina, kad tas sprendimas buvo akivaizdžiai neteisingas, t.y. buvo akivaizdžiai pažeistos asmens teisės, tai teismas turėtų reaguoti ir imtis atitinkamų veiksmų. Įstatymų leidėjas dėl šių minėtų priežasčių ir priėmė „palankesnę“ sprendimo už akių peržiūrėjimo reglamentavimą.

Pirma, dėmesį skirsime į vieną iš sąlygų, siekiant, kad teismas tenkintų pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo t.y. šalies pareiškime nurodyti įrodymai gali turėti įtakos priimto sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui. Įstatymų leidėjas yra nurodęs, kad pateikti įrodymai turi turėti įtakos priimto sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui, tačiau nėra įtvirtinta ar pareiškėjas privalo pateikti naujus įrodymus ar grįsti jau esančiais įrodymais byloje. Teismų praktikoje pozicija dėl įrodymų pateikimo nėra vieninga. Vienoje iš LAT nutarčių nurodyta, kad pareiškimas neatitinka CPK 288 straipsnio 4 dalyje nustatytos antrosios sąlygos, nes kasatorius nenurodė ir nepateikė naujų įrodymų, kurie gali

⁸³ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2007 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje AB „Rytų skirstomieji tinklai“ v. UAB „Tarp kitko“, Nr. 3K-3-339/2007.

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2006 m. Spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje L.V. v. UAB „Girteka“, Nr. 3K-3-525/2006.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat dėl apeliacijos, Nr. 35/03-11/06.

turėti įtakos sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui⁸⁶. Šioje nutartyje LAT laikosi pozicijos, kad bylos šalis pareiškime dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo turi pateikti naujų įrodymų. Kitoje LAT nutartyje nurodė, kad teismas panaikina sprendimą už akių ir atnaujiną bylos nagrinėjimą, jeigu konstatuoja, kad šalis neatvyko į teismo posėdį dėl svarbių priežasčių, apie kurias negalėjo laiku pranešti, ir pateikė įrodymų, kurie gali turėti įtakos priimto sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui⁸⁷. Šioje LAT nutartyje nurodama, kad turi būti pateikti įrodymai, tačiau detalesnio išaiškinimo nėra pateikta dėl įrodymų pateikimo. Galiausiai buvo išaiškinta detaliau, kad sprendimo už akių neteisingumas gali būti nustatytas ne tik tais atvejais, kada sprendimo už akių peržiūrėjimo prašanti šalis pateikia naujus įrodymus, bet ir tada, kai tokią išvadą galima daryti pagal byloje jau esančius (pateiktus) įrodymus⁸⁸. Ši teismo pozicija yra palaikoma ir kitose LAT nutartyse⁸⁹. Taigi, pareiškime dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo nebūtinai turi būti pateikti nauji įrodymai, galintys turėti įtakos sprendimo už akių pagrįstumui ar teisėtumui, tačiau pareiškime galime grįsti ir jau esančiais įrodymais. Vertinant teismo išaiškinimus, dėl normos taikymo, vertėtų patikslinti šiuo metu esantį reglamentavimą, nurodant, kad pareiškėjas turi teisę ne tik pateikti naujų įrodymų turinčių įtakos sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui, tačiau ir jau esančiais civilinėje byloje.

2011 m. spalio 1 d. įsigaliojus CPK pakeitimams, pirmoji sąlyga, t.y. aplinkybės, liudijančios neatvykimo į parengiamąjį ar teismo posėdį ir nepranešimo teismui iki posėdžio priežasčių svarbumą arba atsiliepimo į ieškinį, paruošiamojo dokumento nepateikimo per nustatytą terminą priežasčių svarbumą, taip pat įrodymai, pagrindžiantys šias aplinkybes tapo mažiau svarbios, kadangi siekiant, jog būtų atnaujintas civilinės bylos nagrinėjimas CPK 288 str. 4 d. prasme, bylos šalis turi pateikti įrodymus, kurie gali turėti įtakos sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui arba aplinkybes, kodėl negalėjo būti priimtas sprendimas už akių. Neįrodžius svarbių nedalyvavimo aplinkybių parengiamajam ar teismo posėdyje arba procesinio dokumento nepateikimo priežasčių, bet įrodžius vieną iš minėtų aplinkybių, teismas vis tiek atnaujins civilinės bylos nagrinėjimą, t.y. teismas turi panaikinti šį sprendimą už akių ir atnaujinti bylos nagrinėjimą iš esmės, nepaisant šalies

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2011 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Frezijų puokštė“ v. R. Š., Nr. 3K-3-235/2011.

⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2012 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pamario namas“ v. A. P. ir B. P., Nr. 3K-3-448/2012.

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2012 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje AB DNB bankas v. R. G. ir UAB „Gintarinė plunksna“, Nr. 3K-3-349/2012.

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2017 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje A. B. v. N. L., Nr. e3K-3-71-701/2017.

pasyvumą pateisinančių ar nepateisinančių priežasčių⁹⁰. Teismų praktikoje, taip pat yra pažymima, kad ši sąlyga yra praradusi savo reikšmę, nes atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo išaiškinimus, bylos nagrinėjimui atnaujinti esminę reikšmę turi ne pasyvumo priežastys pateisinančios ar nepateisinančios pasyvumą, o aplinkybės ir įrodymai, susiję su sprendimo už akių teisėtumu ir pagrįstumu⁹¹.

Kylantis klausimas, o kodėl iš viso paliekama sąlyga, jog pareiškimе dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, pareiškėjas privalo nurodyti nedalyvavimo civilinės bylos nagrinėjime priežastis, jeigu galutiniame rezultate, įtakos tai neturės?

Profesorius Vytautas Nekrošius yra nurodęs, jog įstatymų leidėjas priėmęs liberalią peržiūrėjimo tvarką ir siekdamas išvengti civilinio proceso vilkinimo ėmėsi tam tikrų saugumo priemonių, t.y. įtvirtinto CPK 287 str. 3 d. nuostatą, kad turi būti pateikti visi įrodymai bei CPK 288 str. 7 d. reguliavimas, siekiant finansinio pobūdžio priemonėmis atgrasinti šalį nuo piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis, tačiau profesoriaus nuomone, šios priemonės taps tik pagalbinės ir jeigu norės užvilkinoti procesą, tai šios priemonės ne taps kliūtimi⁹². Vienintelis tikslas įrodyti svarbias neatvykimo priežastis yra susijęs su pinigine verte. CPK 288 str. 7 d. įtvirtinta, kad neįrodžius pasyvumo priežasčių, panaikinus sprendimą už akių šaliai, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, iš priešingos šalies negali būti priteistas žyminis mokestis už pareiškimo padavimą. Be to, šiuo atveju šalis, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, gali gauti tik 50 procentų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, teismas taip pat gali skirti iki 289 EUR baudą.

Įstatymų leidėjas siekdamas užkirsti kelią, jog bylos šalys sieks vilkinti civilinį procesą, įtvirtino minėtas ekonomines sankcijas, tačiau kylantis klausimas ar bauda iki 289 EUR yra veiksminga priemonė, kuri užtikrins įstatymo leidėjo keliamus tikslus?

Pirma, būtina atkreipti dėmesį į baudų skyrimo reglamentavimą įtvirtintą CPK, t.y. kokios yra vyraujančios tendencijos, skiriant baudas už tam tikrus neatliktus veiksmus: CPK 51 str. 6 d. nepranešus teismui apie atstovavimo pabaigą ar pakeitimą ir prireikia atidėti bylos nagrinėjimą teismas gali skirti iki 289 Eur baudą. CPK 121 str. nesilaikant pareigos pranešti apie dokumento įteikimo būdą, adresą pašto siuntoms pasikeitimo, teismas gali skirti taip pat iki 289 Eur baudą. CPK 131 str. dėl melagingų duomenų skiriant kuratorių ar viešai paskelbti procesinius dokumentus, teismas gali skirti iki 289 Eur baudą.

⁹⁰ Vilniaus apygardos teismas. 2017 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje G. C. v. M. V. ir D. V., Nr. 2S-227-577/2016.

⁹¹ Lietuvos apeliacinis teismas. 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Versina“ v. UAB „Energeman“, Nr. e2-235-370/2017.

⁹² NEKROŠIUS, V. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniam procese – keliai ir klystkeliai. Iš *Privatinės teisės doktrina ir praktika: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 385 – 386.

CPK 186 str. už priesaikos sulaužymą, teismas gali skirti iki 289 Eur baudą. CPK 285 str. už antstolių reikalavimų nevykdymą, teismas gali skirti iki 289 EUR baudą už kiekvieną reikalavimų nevykdymą, t.y. nenustatytos „lubos“ kokio dydžio bauda gali būti skiriama. Atsižvelgiant į CPK normas, galima teigti, kad įstatymų leidėjas didelių analizių neatliko ir nustatė tam tikrą galiojantį standartą, t.y. nustatė baudą iki 289 EUR, tačiau yra išimčių kaip CPK 285 str., - už antstolių reikalavimų nevykdymą teismas gali skirti bet kokio dydžio baudą.

Pirmos išvados tokios, kad įstatymų leidėjas siekė užtikrinti, jog sušvelninus sprendimo už akių peržiūrėjimo reglamentavimą, institutas netaptu instrumentu, leidžiančiu vilkinti civilinį procesą, tačiau baudos dydžius prilygina tokioms situacijoms kaip nepranešimas apie atstovavimo pabaigą ar neinformavimas apie pašto siuntos pasikeitimą. Visą tai atspindi teismų praktikoje – pavyzdžiui, vienoje iš bylų pareiškėjas svarbias neatvykimo priežastis nurodė, kaip nesudarymą sutarties su atstovu, nors buvo nustatyta, kad atstovavimo sutartis buvo sudaryta žymiai anksčiau, t.y. iki civilinės bylos iškėlimo, todėl teismas pripažino kaip nesvarbias ir skyrė 400 LT baudą⁹³. Šioje civilinėje byloje, pasyvioji bylos šalis akivaizdžiai nesiekė įrodyti svarbių neatvykimo priežasčių, pagrindinis tikslas buvo kitoks, t.y. įrodyti sprendimo už akių neteisingumą, todėl teismas visą tai įvertino ir skyrė baudą, kuri sąlyginai yra maža, neturinti svarbios ekonominės reikšmės bylos šaliai. Baudos dydžiai atsižvelgiant į šio instituto svarbą visame civiliniame procese yra neadekvatūs, teismas neturi galimybės skirti teisingos baudos, kuri įgyvendintų sprendimo už akių saugumo tikslus peržiūrint sprendimą už akių t.y. netaptų priemone vilkinti civilinį procesą. Žinoma, yra ir papildomas „saugiklis“, t.y. neįrodžius pasyvumo priežasčių, prarandama teisė atgauti 50 proc. bylinėjimosi išlaidų, tačiau atsižvelgiant į šio instituto svarbą civiliniame procese, gresiantys ekonominiai nuostoliai vis tiek yra pernelyg švelnūs, kadangi asmeniui siekiančiam vilkinti civilinį procesą, nustatytas maksimalus baudos dydis, t.y. 289 Eur ir 50 proc. bylinėjimosi išlaidų praradimas yra maža kliūtis.

Įstatymų leidėjas, kaip jau buvo minėta anksčiau, įtvirtindamas sankcijas siekė įgyvendinti „atgrasinimo“ funkciją, t.y. įbauginti pasyviąsias bylos šalis nepiktnaudžiauti sprendimo už akių institutu, tačiau esantis reglamentavimas suteikia bylos šalims galimybę apskaičiuoti gresiančius nuostolius, jeigu nuspręstų vilkinti civilinį procesą, kadangi pirma, yra nustatyta maksimali bauda (289 Eur), antra, 50 proc. praranda bylinėjimosi išlaidų jeigu pasyviosios šalies naudai būtų priimtas sprendimas. Apytiksliai žinodama patiriamas išlaidas, pasyvioji bylos šalis gali vilkinti civilinį procesą dėl neadekvačių baudos dydžių

⁹³ Vilniaus apygardos teismas. 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje *Compensa Towarzystwo Ubezpieczen S. A. Vienna Insurance Group v. UAB „Gatvių statyba“*, Nr. 2S-1660-464/2013.

įtvirtintų CPK 289. Teismų praktikoje pripažįstama, kad baudos skyrimo tikslas civiliniame procese yra sietinas ne su siekiu finansiškai nubausti asmenį, bet su proceso šalies skatinimu⁹⁴. Atsižvelgiant į šį baudos skyrimo tikslą, t.y. siejant su pareiga skatinti civilinį procesą, o ne piktnaudžiauti civiliniu procesu, tinkamiausias ir protingiausias būdas būtų įtvirtinti, kad jeigu teismas nustato nesvarbias šalies pasyvumo priežastis, šalis, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, gali gauti tik 50 procentų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, kuris jai priklausytų pagal CPK 93 straipsnio 2 dalį, taip pat teismas gali skirti baudą pasyviajai bylos šaliai, atsižvelgdamas į sprendimo už akių priteistą sumą ir aplinkybes lėmusias šalies pasyvumą. Teismas nustatęs, akivaizdžias ir piktybiškas pasyvumo priežastis ir atsižvelgdamas į priteistą sumą, turėtų skirti didesnę baudos dydį.

Šis reguliavimas būtų efektyvesnis ir labiau atgrasantis pasinaudoti sprendimo už akių peržiūrėjimo reglamentavimu, siekiant vilkinti civilinį procesą, kadangi pasyvioji bylos šalis nežinodama ir negalėdama prognozuoti skirtinų sankcijų dydžių vengtų piktybiškai vilkinti civilinį procesą. Profesorius Vytautas Nekrošius yra pabrėžęs, kad šiai dienai esantis reguliavimas, dėl ekonominių sankcijų yra tik pagalbinės priemonės išvengiant civilinio proceso vilkinimo pasinaudojant sprendimo už akių peržiūrėjimo reguliavimu⁹⁵, tačiau įgyvendinus minėtus pakeitimus, galima teigti, kad dėl nežinojimo pasyvioji bylos šalis labiau vengs piktnaudžiauti civiliniu procesu ir šios ekonominės sankcijos užimtų reikšmingą vietą įgyvendinant apsaugos „saugiklius“, t.y. užtikrinant civilinio proceso operatyvumą.

Atskleidžiant šios pasirinktos temos aktualumą taip pat yra svarbu atskleisti sprendimo už akių peržiūrėjimo terminų reglamentavimą. CPK 287 str. 1 d. įtvirtinta, kad šalis, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, turi teisę per dvidešimt dienų nuo šio sprendimo priėmimo dienos paduoti sprendimą už akių priėmusiam teismui pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, kuris gali būti atnaujintas, jeigu teismas pripažįsta, kad jis praleistas dėl svarbių priežasčių, tačiau atnaujinti praleistą terminą negalima, jeigu praėjo daugiau kaip trys mėnesiai nuo sprendimo už akių priėmimo dienos. Reglamentavime ir praktikoje didesnių problemų dėl dvidešimties dienų termino pateikti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo nekyla. Didesnis dėmesys atkreiptinas į trijų mėnesių terminą, kuris yra naikinamasis, t.y. praėjus trimis mėnesiams nuo sprendimo už akių priėmimo dienos yra prarandama teisė įgyvendinti savo procesines teises.

⁹⁴ Vilniaus miesto apylinkės teismas. 2016 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje antstolis Irmantas Gaidelis v. G.S. ir A.K., Nr. 2VP-48982-934/2016.

⁹⁵ NEKROŠIUS, V. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniam procese – keliai ir klystkeliai. Iš *Privatinės teisės doktrina ir praktika: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 385 – 386.

Teismų praktikoje yra laikomasi kitokios pozicijos, kad ne visais atvejais gali būti taikomas trijų mėnesių naikinamasis terminas. LAT vienoje iš savo nutarčių pažymėjo, kad negalima tokia procesinė situacija, kai sprendimas už akių priimamas apie iškeltą bylą tinkamai nepranešus kitai ginčo šaliai. Šioje nutartyje jau buvo minėta, kad asmens teisė būti informuotam apie procesą ir būti išklaustam – neatsiejama jo teisės į teisingą teismą dalis, taip pat tai, kad civilinis procesas turi užtikrinti veiksmingą ir realų teisės į teisingą teismą įgyvendinimą abiemis ginčo šalims, todėl civilinio proceso teisės normos turi būti aiškinamos ir taikomos taip, kad pasiektas rezultatas neprieštarautų šiems principams, todėl nustatytas, jog CPK 285 str. 2 d. prasme bylos šalis nebuvo tinkamai informuota, CPK 287 str. 1 d. įtvirtintas trijų mėnesių naikinamasis terminas prašymui peržiūrėti sprendimą už akių paduoti, skaičiuojamas nuo sprendimo priėmimo dienos, negali būti taikomas⁹⁶. LAT suformavo vienareikšmišką poziciją, kad bylos šalis privalo būti tinkamai informuota, priešingu atveju CPK 287 str. 1 d. įtvirtintas trijų mėnesių naikinamasis terminas negali būti taikomas. Šioje civilinėje byloje buvo priimtas sprendimas už akių procesinius dokumentus įteikus viešo paskelbimo būdu, kadangi deklaruotos gyvenamosios vietos adresu procesinių dokumentų įteikti nepavyko, o kitų adresų nežinojo, tačiau kasatorius nurodė, kad minėtu adresu niekada negyveno, tai yra tik jų turto buvimo vietos adresas. Juo siūsti teismo šaukimai grįžo su pašto darbuotojo pastabomis, kad kasatorė R. P., kaimynų iš šio namo trečiojo ir pirmojo butų tvirtinimu, tikrai išvykusi į Angliją, ten dirba ir gyvena, o kasatorius V. D. tų pačių kaimynų, tvirtinančių, kad tikrai žino, duomenimis, yra kalėjime. Nors procesiniai dokumentai CPK prasme buvo įteikti tinkamai, tačiau LAT pažymėjo, kad teismas vykdydamas pareigą užtikrinti realias asmenų procesinių teisių garantijas, turėjo imtis papildomų priemonių išsiaiškinti tikruosius kasatorių adresus, todėl tokiu atveju trijų mėnesių naikinamasis terminas negali būti taikomas⁹⁷. Praktikoje tai yra žinoma vienintelė išskirtinė teisinė situacija, kurią įrodžius, turi būti neatsižvelgiama į trijų mėnesių naikinamąjį terminą, kadangi atsižvelgiant į šį išaiškinimą, yra prieštaravimas tarp CPK 287 str. 1 d. normos ir šio LAT išaiškino, todėl buvo galima pagrįstai tikėtis, kad tarp naujųjų 2017 m. liepos 1 d. įsigaliosiančių CPK pakeitimų bus išspręstas ir šis klausimas, jog ne visais atvejais yra nustatytas trijų mėnesių naikinamasis terminas.

Apibendrinant, sprendimo už akių peržiūrėjimo pagrindai yra sušvelnėję, lyginant su CPK sprendimo už akių redakcija galiojusia iki 2011 m. spalio 1 d. t.y. dėl pasikeitimų,

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje S. B. v. A. P. ir R. P. ir V. D., Nr. 3K-3-551/2012.

⁹⁷ *Ibidem*.

įstatymų leidėjas numatė pernelyg švelnias sankcijas. Dėl netinkamo reguliavimo nėra pilnai užtikrinamas sprendimo už akių įgyvendinimas, kadangi ekonominės sankcijos turėtų įgyvendinti ne pagalbines funkcijas, tačiau lygiaverčiai su reikalavimu pateikti visus turimus įrodymus, susijusius su civiline byla, kurių tarpusavio sąveika turi užkirsti kelią piktnaudžiavimą civiliniu procesu pasinaudojant sprendimo už akių peržiūrėjimo reglamentavimu. Taip pat būtina tikslinti CPK reglamentavimą, kad pareiškėjas turi teisę ne tik pateikti naujų įrodymų turinčių įtakos sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui, tačiau gali grįsti ir jau esančiais civilinėje byloje.

Atlikus analizę galima, teigti, kad CPK 287 str. 1 d. įtvirtintas trijų mėnesių naikinamasis terminas ne visais atvejais yra taikomas, kadangi LAT praktikoje yra suformuota išskirtinė teisinė situacija, t.y. įrodžius CPK 285 str. 2 d. pažeidimą, trijų mėnesių naikinamasis terminas nebus taikomas.

2.2. Tolimesnis bylos nagrinėjimas panaikinus sprendimą už akių

2017 m. liepos 1 d. įsigaliojus CPK pakeitimams nebelieka CPK 289 str. įtvirtintos normos, t.y. naikinamas pakartotinio sprendimo už akių priėmimo reguliavimas, įtvirtinant - „teismo sprendimas atnaujinus bylos nagrinėjimą ir šaliai neatvykus į teismo posėdį“.

CPK 289 str. reguliavimas yra probleminis, visa tai lėmė, šio straipsnio kaitą, kadangi kiekvieną kartą keičiant sprendimo už akių reglamentavimą yra keičiamas ir CPK 289 str. reguliavimas. Siekiant atkleisti šio straipsnio reguliavimą yra būtina atlikti jo analizę ir priežastis paskatinusias imtis permainų.

2003 m. sausio 1 d. įsigaliojus sprendimo už akių institutui, CPK 289 str. 1 d. buvo įtvirtinta, kad jeigu teismas atnaujiną bylos nagrinėjimą iš esmės šio kodekso 288 str. 4 d. numatytais pagrindais, tačiau šalis, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, neatvyksta į teismo posėdį be svarbių priežasčių, jeigu yra tinkamai pranešta apie posėdžio laiką ir vietą, teismas turi teisę antrą kartą priimti sprendimą už akių. CPK 289 str. 2 d. įtvirtinta, kad priėmus pakartotinį sprendimą už akių, negali būti paduodamas pareiškimas dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo.

Didžiausios diskusijos kilo dėl CPK 289 str. 2 d. įtvirtinto reglamentavimo draudžiančio pakartotinai kreiptis dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo. Rimvydas Norkus pažymėjo dviprasmišką reguliavimą ir nurodė, kad „pavyzdžiui byloje įvyksta pasirengimas teisminiam nagrinėjimui, trys teismo posėdžiai, ir į ketvirtą posėdį neatvyksta atsakovas, nors apie teismo posėdžio laiką ir vietą pranešta tinkamai. Nesant duomenų apie

neatvykimo priežastis, preziumuojama, jog šalis į teismo posėdį neatvyko ne dėl svarbių priežasčių, dėl to teismas priešingos šalies prašymu priima sprendimą už akių, taip procesas neatvykusiai šaliai baigiasi, nes jai nebėra suteiktas joks mechanizmas pasiteisinti, dėl kokių priežasčių jis neatvyko į teismo posėdį. Galbūt jis neatvyko tikrai dėl svarbių priežasčių, apie kurias negalėjo informuoti teismo (pvz., stichinė nelaimė, avarija vykstant į teismą ir pan.)⁹⁸. Teisės doktrinoje taip pat buvo pasisakoma, kad CPK 289 str. 2 d. nuostata draudžianti paduoti pareiškimą dėl pakartotinio sprendimo už akių priėmimo, yra nesuderinama su teise į teisminę gynybą, taip pat toks draudimas atitinka procesinės sankcijos pobūdį⁹⁹. Teisės doktrinoje buvo siekiama išaiškinti įstatymo leidėjo motyvus, nurodant, kad įstatymų leidėjas siekė užkirsti kelią pakartotinai piktnaudžiauti procesine sprendimo už akių peržiūrėjimo galimybe, todėl leidžiant pakartotinai kreiptis sprendimo už akių peržiūrėjimo reikštu bylos nagrinėjimo vilkinimą¹⁰⁰.

Esant pagrįstoms abejonėms savo poziciją išsakė ir Konstitucinis Teismas, kuris išaiškino, kad esantis reglamentavimas draudžiantis pakartotinai kreiptis dėl sprendimo už akių ta apimtimi, kuria teismui neleidžiama priimti pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo tais atvejais, kai jam yra pateikiami įrodymai, kad priimant sprendimą už akių buvo padaryta akivaizdi teismo klaida, taip pat tais atvejais, kai jam yra pateikiami tokie įrodymai, kurie patvirtina, kad tas sprendimas buvo akivaizdžiai neteisingas ir yra antikonstitucinis, prieštaraujantis Konstitucijos 109 str., konstituciniams teisinės valstybės ir teisingumo principams¹⁰¹.

Tiek kritika teisės doktrinoje, tiek Konstitucinio Teismo įtaka lėmė, kad įstatymų leidėjas privalėjo panaikinti CPK 289 str. 2 d. normą, draudžiančią pakartotinai kreiptis dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo. 2011 m. spalio 1 d. įsigaliojus CPK pakeitimams buvo įtvirtinta, kad jeigu teismas atnaujina bylos nagrinėjimą iš esmės šio Kodekso 288 straipsnio 4 dalyje numatytais pagrindais, jis turi teisę bendrais pagrindais priimti pakartotinį sprendimą už akių, t.y. šiai dienai esantis reglamentavimas nedraudžia pakartotinai kreiptis dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo.

Didesnio dėmesio į pakartotinio sprendimo už akių priėmimo tvarką neskirsime, kadangi nagrinėjantis teismas pirmiausiai turi atnaujinti bylos nagrinėjimą iš esmės CPK 288 str. 4 d. pagrindais, ir bendrais pagrindais įtvirtintais CPK 285 str., kurie jau buvo

⁹⁸ NORKUS, R. *Sprendimas už akių: probleminiai taikymo aspektai*. Vilnius: Jurisprudencija, 2003, p. 38.

⁹⁹ DRIUKAS, A.; VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika III tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 739.

¹⁰⁰ VALANČIUS, V. *Lietuvos respublikos Civilinio proceso kodekso komentaras*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 232.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. *2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat dėl apeliacijos, Nr. 35/03-11/06*.

nagrinėti (t.y. 1.3. sprendimo už akių priėmimo sąlygos ir pagrindai dalyje), priimti pakartotinį sprendimą už akių.

Nagrinėjant pasirinktą darbo temą taip yra svarbu nustatyti dėl kokių priežasčių nuo 2017 m. liepos 1 d. bus atsisakyta pakartotinio sprendimo už akių taikymo. 2011 m. spalio 1 d. buvo išbraukta sąlyga, kad priėmus pakartotinį sprendimą už akių yra draudžiama kreiptis dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, t.y. pasyvioji bylos šalis su pareiškimu dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo gali kreiptis tiek kartų, kiek sugebės įrodyti CPK 288 str. 4 d. numatytus pagrindus. Įrodžius šiuos pagrindus teismas, privalės atnaujinti bylos nagrinėjimą iš esmės. Kaip jau buvo minėta anksčiau magistriniame darbe, įstatymų leidėjas numatė, tam tikrus „saugiklius“, jog nebūtų piktnaudžiaujama civiliniu procesu, pasinaudojant sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarka, tačiau teoriškai to neįgyvendino, dėl šių priežasčių:

1. bylos šaliai nurodyta, kad CPK 287 str. 3 d. normos prasme turi būti pateikti visi turimi įrodymai, tačiau kaip tai įgyvendinti nėra numatyta;

2. per mažos ekonominės sankcijos, kurios kaip jau buvo nagrinėta ankstesniuose skyriuose yra pernelyg menkavertės;

Profesorius Vytautas Nekrošius jau 2014 m. nurodė, kad sprendžiant klausimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, teismui turėtų būti suteikta galimybė atsisakyti priimti šalies pateikiamus įrodymus, jeigu jisai konstatuoja sąmoningą šalies pareigą rūpintis proceso skatinimu pažeidimą¹⁰².

Teismui suteikus tokią galimybę, galima teigti, kad būtų išspręsta esanti problema dėl probleminio CPK 289 str. reglamentavimo, kadangi dėl šių reguliavimo spragų, teismas negali įgyvendinti CPK 287 str. 3 d. normos, įpareigojančios bylos šalį pateikti visus reikšmingus įrodymus. Įstatymų leidėjas vis dėlto 2017 m. liepos 1 d. įgyvendins šią galimybę ir suteiks teismui teisę atsisakyti priimti pavėluotai pateiktus įrodymus, kurie galėjo būti pateikti anksčiau ir dėl kurių vėlesnio pateikimo bus vilkinamas bylos nagrinėjimas, tačiau yra akivaizdu, kad ši teismo teisė turėjo būti įtvirtinta ne 2017 m. liepos 1 d., o 2011 m. spalio 1 d. panaikinus CPK 289 str. 2 d. Įstatymų leidėjo veiksmai yra pavėluoti ir kritikuotini dėl operatyvumo stokos, priimant svarbius CPK pakeitimus.

Galima spręsti, kad viena iš priežasčių imtis permainų CPK 289 str. normoje ir buvo ši priežastis, t.y. „siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui, bylų vilkinimui ir skatinti bylų

¹⁰² NEKROŠIUS, V. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniam procese – keliai ir klystkeliai. Iš *Privatinės teisės doktrina ir praktika: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 387.

nagrinėjimo operatyvumo principo įgyvendinimą”¹⁰³. Nuo 2017 m. liepos 1 d. CPK 289 str. bus pakeista ir išdėstyta taip: „Jeigu teismas atnaujina bylos nagrinėjimą iš esmės šio Kodekso 288 straipsnio 4 dalyje numatytais pagrindais, tačiau šalis, dėl kurios yra priimtas sprendimas už akių, į teismo posėdį neatvyksta be svarbių priežasčių, nors jai tinkamai pranešta apie posėdžio laiką ir vietą, teismas atvykusios (ar procesinį dokumentą pateikusios) šalies prašymu išnagrinėja ieškinį pagal byloje esančią medžiagą ir priima sprendimą. Jeigu atvykusi (ar procesinį dokumentą pateikusi) šalis nepateikia prašymo išnagrinėti ieškinį pagal byloje esančią medžiagą, teismas turi teisę arba atidėti bylos nagrinėjimą, arba bylą išnagrinėti iš esmės pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles, arba, kai prašymo išnagrinėti ieškinį pagal byloje esančią medžiagą nepateikia atsakovas, palikti ieškinį nenagrinėtą“.

Iš pateiktos normos struktūros yra galimi tokie bylos nagrinėjimo variantai:

1. Jeigu šalis, dėl kurios yra priimtas sprendimas už akių, į teismo posėdį neatvyksta be svarbių priežasčių ir jei tinkamai pranešta, tai atvykusios (ar procesinį dokumentą) pateikusios šalies prašymu išnagrinėja pagal byloje esančią medžiagą ir priima sprendimą;

2. Jeigu atvykusi (ar procesinį dokumentą pateikusi) šalis nepateikia prašymo išnagrinėti ieškinį pagal byloje esančią medžiagą, tai teismas turi teisę:

a) bylą išnagrinėti iš esmės pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles;

b) atidėti bylos nagrinėjimą;

c) jeigu prašymo išnagrinėti ieškinį pagal byloje esančią medžiagą nepateikia atsakovas, tai gali palikti nenagrinėtą;

Įstatymų leidėjas įtvirtino, kad aktyvioji bylos šalis gali teismo prašyti tik išnagrinėti bylą pagal byloje esančią medžiagą. Šioje stadijoje teismas turės nagrinėti byloje pateiktus įrodymus CPK nustatyta tvarka, t.y. iš naujo privalės įvertinti ir aktyviosios šalies pateiktus įrodymus, ne tik iš teisinės pusės, bet ir faktinės, kadangi pateikti įrodymai turės būti vertinami ne formaliai, bet įprasta tvarka.

Anksčiau jau buvo minėta, kad priimti sprendimą už akių yra tik aktyviosios šalies teisė, kuri prašydama priimti sprendimą už akių privalo būti sąžininga pati sau, t.y.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 9, 24, 49, 56, 88, 118, 122, 123, 126, 146, 148, 149, 162², 179, 246, 247, 285, 287, 289, 320, 353, 366, 368, 403, 406, 407, 429, 431, 433, 435, 439, 441¹³, 441¹⁴, 496, 502, 587, 593, 723 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 496¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos respublikos komercinio arbitražo įstatymo nr. I-1274 9, 41, 46 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas. 2015, nr. 15-4735. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 20 d]. Prieiga per internetą:<<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c3d7a550f22c11e4a8669450a5f0514d?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=ca693183-725d-413e-8fb6-b6c2c34f2aa7>>.

įsitikinusi, kad jos pateikti įrodymai yra teisingi ir sąžiningi, leidžiantys pagrįstai tikėtis, jog pateikti įrodymai esant kitos šalies įrodymams leistu laimėti civilinę bylą, priešingu atveju yra rizika pralaimėti civilinę bylą ir patirti ekonominių nuostolių, dėl savo nesąžiningų veiksmų. Taigi, jeigu buvo priimtas sprendimas už akių, galima teigti, kad aktyvioji bylos šalis buvo įsitikinusi savo pateiktų įrodymų tikrumu, todėl iš pateiktų aplinkybių spręstina, kad aktyvioji bylos šalis dažniausiai visada ir pasinaudos savo teise, t.y. prašys išnagrinėti bylą pagal byloje esančią medžiagą.

Jeigu aktyvioji bylos šalis nepasinaudos savo teise, t.y. prašyti priimti sprendimą, tai tolimesnis bylos nagrinėjimo klausimas pereis teismui, kuris galės arba atidėti teismo posėdį, arba bylą nagrinėti iš esmės pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles, o jeigu atsakovas bus aktyvioji bylos šalis, tai teismas turės teisę palikti ieškinį nenagrinėtą.

Įtvirtintas reguliavimas yra dviprasmiškas, kadangi pirmiausiai kylančios abejonės yra susijusios teismo pasirinkimo galimybėmis, t.y. įstatymo leidėjas skirtingai traktuoja atsakovo ir ieškovo procesinę padėtį, t.y. ieškovui nepateikus prašymo nagrinėti bylą pagal byloje esančią medžiagą, teismas yra įpareigotas tęsti tolimesnį bylos nagrinėjimą arba atidedant bylos nagrinėjimą, o atsakovo atžvilgiu teismui bus suteikiama teisė ieškinį paliktą nenagrinėtą.

Įstatymų leidėjas turėjo ir privalėjo įtvirtinti analogišką teisę teismui palikti ieškinį nenagrinėtą ir ieškovo atžvilgiu, jeigu ieškovas, būdamas aktyvioji bylos šalis nepasinaudoja savo teise prašyti teismo nagrinėti bylą pagal byloje esančius įrodymus, kadangi susiklosto tokia faktinė situacija civilinėje byloje, kad tiek ieškovas, tiek atsakovas yra nesuinteresuoti civilinės bylos nagrinėjimu, nes ieškovas dėl tam tikrų aplinkybių nepateikia teismui prašymo nagrinėti bylą pagal byloje esančius įrodymus, pavyzdžiui, pareiškime dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, atsakovas, pateikė tokius įrodymus, kurie paneigia ieškovo pateiktus reikalavimus, todėl ieškovas įvertinęs pateiktų įrodymų svarumą, nusprendžia, jog teismui nagrinėjant abiejų šalių pateiktus įrodymus, teismas netenkins jo reikalavimų, todėl teismui ir neteikia prašymo nagrinėti bylą pagal byloje esančius įrodymus, o atsakovas dėl tam tikrų aplinkybių taip pat neatvyksta į teismo posėdį. Pagal pateiktą pavyzdinę situaciją, suprantama, jog teismas yra įpareigotas nagrinėti civilinę bylą, nors vadovaujantis protingumo principu, tokiose civilinėse bylose teismas turėtų palikti ieškinį nenagrinėtą, kadangi yra akivaizdu, jog bylos šalys yra nesuinteresuotos toliau tęsti civilinės bylos nagrinėjimą.

Taigi, ieškovui neišreiškus „noro“ nagrinėti bylą pagal byloje esančius įrodymus, teismas, įvertinęs pateiktus įrodymus, turi nuspręsti, ar nagrinėti bylą iš esmės pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles ar atidėti bylos nagrinėjimą. Teismui nusprendus atidėti

bylos nagrinėjimą yra tikimybė, kad ir į sekantį teismo posėdį neatvyks bylos šalis ir dėl šių priežasčių bus vilkinamas civilinės bylos nagrinėjimas, o pasirenkant išnagrinėti ieškinį iš esmės pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles, galbūt dalyvaujant atsakovui, atsiranda tikimybė, kad tarp atsakovo ir ieškovo bus sudaryta taikos sutartis, todėl teismui tenka atsakomybė pasirinkti tinkamiausia kelią siekiant tinkamai išnagrinėti civilinę bylą.

Magistrinio darbo autoriaus ginama pozicija yra tokia, kad įstatymo leidėjui nereikėjo keisti CPK 289 str. normos struktūros reglamentavimo ir palikti galimybę teismui priimti pakartotinį sprendimą už akių dėl šių priežasčių:

1. 2017 m. liepos 1 d. įtvirtinus teismui teisę atsisakyti priimti pavėluotai pateiktus įrodymus užtikrina, kad pasyvioji bylos šalis nesikreips į teismą pakartotinai dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, kadangi teismas įvertinęs pateiktus įrodymus turės teisę atsisakyti juos priimti jeigu nustatys, jog pateikti įrodymai objektyviai galėjo būti pateikti anksčiau. Šio reglamentavimo įtvirtinimas eliminuoja galimus piktnaudžiavimo atvejus sprendimo už akių peržiūrėjimo reglamentavimu;

2. pakartotinio sprendimo už akių taikymas užtikrina civilinio proceso operatyvumo principą, kadangi teismui yra suteikiama teisė per kiek įmanomą trumpesnę laiką priimti pakartotinį sprendimą už akių nevilkinant civilinės bylos eigos;

3. naujasis reglamentavimas vilkins civilinės bylos nagrinėjimą, kadangi pavyzdžiui, aktyvioji bylos šalis – ieškovas nepateikia teismui prašymo nagrinėti civilinę bylą pagal byloje esančią medžiagą, tai teismui nagrinėti bylą iš esmės gali būti sudėtinga, kadangi gali būti nenustatytos svarbios aplinkybės, kurias teismo posėdžio metu pateiktų pasyvioji bylos šalis, todėl atsiranda galimybė, jog nepavyks įgyvendinti operatyvumo principo;

Taigi pagal pateiktą poziciją ir sprendimui už akių keliamus tikslus teismų praktikoje, t.y. greitu ir ekonomišku bylos išnagrinėjimu, laiku ir rūpestingai pateikti savo poziciją teismui, sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis ir nevilkinti proceso¹⁰⁴, naujasis reglamentavimas yra taip pat diskutuotinas, kadangi magistrinio darbo autorius laikosi pozicijos, kad, jeigu aktyvioji bylos šalis neišreiškia valios nagrinėti bylą pagal byloje esančią medžiagą, tai teismas visais atvejais turėtų palikti ieškinį nenagrinėtą, kadangi yra tikimybė, jog bus vilkinamas civilinės bylos nagrinėjimas, todėl siekiant to išvengti ateityje, galima tikėtis, jog bus keičiamas 289 str. naujasis reglamentavimas.

¹⁰⁴ Lietuvos apeliacinis teismas. 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Versina“ v. UAB „Energeman“, Nr. e2-235-370/2017.

IŠVADOS

Siekiant šiame magistriniame darbe išsiskirti tikslų ir uždavinių, galima formuoti tokias magistrinio darbo išvadas:

1. Įgyvendinus CPK pakeitimus, kurie įsigalios 2017 m. liepos 1 d., bus išplėstos sprendimo už akių priėmimo galimybės, kurios įtvirtins tikrąjį sprendimo už akių modelį, kadangi šiuo metu galiojantis reglamentavimas sukuria sudėtingas sąlygas taikyti sprendimo už akių institutą ir neužtikrina šiam institutui keliamų tikslų.

2. Naujuoju reglamentavimu yra išplečiamos aktyviosios šalies subjektinės teisės, t.y. įtvirtinama aktyviosios šalies teisė prašyti nagrinėti civilinę bylą iš esmės pagal byloje esančius, tačiau tai bus įgyvendinama tik pažengusiose civilinėse bylose, t.y. ankstyvojoje stadijoje teismas atsisakys tenkinti aktyviosios šalies prašymą, tačiau tokio pobūdžio prašymai praktikoje bus sutinkami retai, kadangi įstatymų leidėjas yra iškelęs aukštus reikalavimus, jog pirmiausiai turi būti nustatytos esminės bylos aplinkybės, antra, praktikoje vyrauja tendencijos, kad dauguma sprendimų už akių yra priimama atsakovui nepateikus atsiliepimo į pareikštą ieškinį, todėl dėl šių priežasčių praktikoje ši aktyvioji šalies teisė bus sunkiai įgyvendinama.

3. Pakeitimai susiję su procesinių dokumentų įteikimo tvarka fiziniams asmenims nepagreitins sprendimo už akių priėmimo, kadangi teismai ir toliau privalės išlikti atidūs ir rūpestingi, užtikrinant realias procesinių dokumentų įteikimo sąlygas;

4. CPK 288 str. 4 d. 1 p. ir 287 str. 1 d. normų reglamentavimas yra klaidinantis, kadangi nurodytas trijų mėnesių naikinamasis terminas dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo ne visais atvejais yra taikomas. Taip pat pasyvioji bylos šalis neprivalo pateikti naujų įrodymų civilinėje byloje, tačiau turi teisę ir gali ginti savo poziciją ir jau byloje esančiais įrodymais dėl sprendimo už akių teisėtumo ir pagrįstumo;

5. CPK 287 str. 2 d. 3 p. normos reguliavimas yra praradęs savo reikšmę, kadangi skiriami baudos dydžiai už piktybiškus atvejus, neįrodžius svarbių pasyvumo priežasčių, negali įgyvendinti šios normos reikalavimų, todėl atsiranda galimybė pasinaudojant sprendimo už akių peržiūrėjimo reglamentavimu piktnaudžiauti civiliniu procesu ir vilkinti civilinės bylos nagrinėjimą, tačiau padidinus skiriamus baudos dydžius pavyktų išvengti galimų piktnaudžiavimo atvejų ir CPK 287 str. 2 d. 3 p. įgautų teisinę reikšmę, t.y. bylos šalys būtų suinteresuotos įrodyti svarbias pasyvumo priežastis;

6. Pakartotinio sprendimo už akių priėmimo reglamentavimas yra probleminis, kadangi pasyvioji bylos šalis gali kreiptis su prašymu į teismą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo tiek kartų, kiek pavyks įrodyti CPK 287 str. 3 d. numatytus pagrindus, tačiau

įgyvendinus naujuosius CPK pakeitimus, suteikiant teismui teisę atsisakyti priimti pavėluotai pateiktus įrodymus, kurie galėjo būti pateikti anksčiau ir dėl jų vėlesnio pateikimo bus vilkinamas civilinės bylos nagrinėjimas bei panaikinant pakartotinio sprendimo už akių priėmimo taikymą, įtvirtinant naująjį reglamentavimą bus užtikrintas bylų nagrinėjimo operatyvumo principo įgyvendinimas.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016-11-17, nr. 26956.
3. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinis kodeksas. *LTSR įstatymų sąvadas*, 1964.

Užsienio valstybės norminiai teisės aktai:

4. Bulgarijos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės laikraštis*, 2008, nr. 50/2008. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://vks.bg/english/vksen_p04_02.htm>.
5. Latvijos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Latvijos leidinyje*, 1998 m. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=191081>.
6. Rusijos Federacijos civilinio proceso kodeksas. *Rusiškas laikraštis*, 2002, nr. 138-Fz. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru081en.pdf>>.
7. Vokietijos Federacinės Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Federacinės teisės laikraštis*, 2005. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html>.

Specialioji literatūra:

8. BRAZDEIKIS, A., et al. *Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016.
9. DRIUKAS, A.; VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika III tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
10. JONAITIS, M. *Romėnų privatinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
11. LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; ir NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė II tomas*. Vilnius: Justitia, 2005.
12. MEILIUS, K.; ir JONAITIS, M. Sprendimo už akių priėmimas – efektyvi proceso koncentracijos užtikrinimo priemonė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, Jurisprudencija, 2002, t. 27(19).
13. NEKROŠIUS, V. *Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės*. Vilnius: Justitia, 2002.

14. NEKROŠIUS, V. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniam procese – keliai ir klystkeliai. Iš *Privatinės teisės doktrina ir praktika: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys Liber Amicorum* Vytautui Pakalniškiui. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
 15. NEKROŠIUS, V. Šalies pareiga rūpintis proceso skatinimu Lietuvos, Latvijos ir Estijos civiliniame procese. *Teisė*, 2004, ISSN 1392-1274.
 16. NORKUS, R. *Sprendimas už akių: probleminiai taikymo aspektai*. Vilnius: Jurisprudencija, 2003.
 17. PELENIS, D. *Sprendimo už akių institutas užsienio valstybių civilinio proceso įstatymuose: reikšmė, priėmimo sąlygos ir apskundimas*. Jurisprudencija, t 27 (19). Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.
 18. SIMAITIS, R. *Civilinio proceso pirmosios instancijos teisme reforma Baltijos jūros regiono valstybėse*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2004.
 19. TEREBEIZA, Ž. *Laisvas įrodymų vertinimas Civiliniame procese: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Jurisprudencija, 2007.
 20. VALANČIUS, V. *Lietuvos respublikos Civilinio proceso kodekso komentaras*. Vilnius: Justitia, 2005.
 21. BAUR, F. Die Rechtsbehelfe gegen Versäumnungsurteile im deutschen und im österreichischen Zivilprozess // Festgabe für H. W. Fasching zum 70 Geburtstag/ Hrsg.: JELINEK, et. al. Wien, 1993.
 22. FASCHING, H.W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts*. Wien, 1990.
- Teismų praktika:**
23. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat dėl apeliacijos, Nr. 35/03-11/06.
 24. Europos Žmogaus Teisingumo teismas. 2006 m. birželio 22 d. sprendimas D. O. v. Ispanija, Nr. 423/03.
 25. Europos Žmogaus Teisingumo teismas. 2003 m. balandžio 10 d. sprendimas N. D. v. Portugalija, Nr. 69829/01.
 26. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2017 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje A. B. v. N. L., Nr. e3K-3-71-701/2017.
 27. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2015 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje A. R. Ž v. S. G. Nr. 3K-3-31-916/2015.
 28. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2013 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje P. R. R. ir S. V. R. v. P. D., Nr. 3K-3-218/2013.

29. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2012 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje AB DNB bankas v. R. G. ir UAB „Gintarinė plunksna“, Nr. 3K-3-349/2012.
30. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2012 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Valmeda“ v. UAB „F12“, Nr. 3K-3-24/2012.
31. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje S. B. v. A. P. ir R. P. ir V. D., Nr. 3K-3-551/2012.
32. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2012 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pamario namas“ v. A. P. ir B. P., Nr. 3K-3-448/2012.
33. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2011 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Frezijų puokštė“ v. R. Š., Nr. 3K-3-235/2011.
34. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2010 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje G. N., E. G., R. G., V. S. ir V. S. v. UAB „JPSF“, Nr. 3K-3-154/2010.
35. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2007 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje AB „Rytų skirstomieji tinklai“ v. UAB „Tarp kitko“, Nr. 3K-3-339/2007.
36. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2006 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje A.G. v. K. G., Nr. 3K-3-551/2006.
37. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2006 m. Spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje L.V. v. UAB „Girteka“, Nr. 3K-3-525/2006.
38. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2005 m. spalio 26 d. nutartis dėl ieškovo UAB „Piniava“ ieškinio atsakovui A.T., Nr. 3K-3-518/2005.
39. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2005 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje 638-oji DNBS v. G.R., Nr., 3K-3-521/2005.
40. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2005 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje VĮ „Klaipėdos valstybinės jūrų uosto direkcija“ v. UAB „Ferteksos“, Nr. 3K-3-606/2005.
41. Lietuvos Aukščiausiasis teismas. 2004 m. kovo 18 d. senato nutarimas dėl kai kurių Civilinio proceso kodekso normų taikymo, Nr. A3-101.
42. Lietuvos apeliacinis teismas. 2017 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje A.P. v. A.Z., Nr. 2A-146-464/2017.
43. Lietuvos apeliacinis teismas. 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Versina“ v. UAB „Energeman“, Nr. e2-235-370/2017.
44. Lietuvos apeliacinis teismas. 2013 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Vejoma“ ir Ko v. V. Č., Nr. 2-2631/2013.
45. Klaipėdos apygardos teismas. 2017 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje UAB „(duomenys neskelbtini)“ v. T.Ž., Nr. e2S-369-613/2017.

46. Vilniaus apygardos teismas. 2017 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje G. C. v. M. V. ir D. V., Nr. 2S-227-577/2016.
47. Vilniaus apygardos teismas. 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Compensa Towarzystwo Ubezpieczen S. A. Vienna Insurance Group v. UAB „Gatvių statyba“, Nr. 2S-1660-464/2013.
48. Vilniaus miesto apylinkės teismas. 2017 m. vasario 23 d. sprendimas už akių AB „Lietuvos draudimas“ v. UAB „Žirmūnų būstas“, Nr. e2-14043-871/2017.
49. Vilniaus miesto apylinkės teismas. 2017 m. sausio 10 d. sprendimas už akių civilinėje byloje UAB „Migras“ v. VšĮ „VIZUALINIŲ KOMUNIKACIJŲ STUDIJA“, Nr. e2-1700-820/2016.
50. Vilniaus miesto apylinkės teismas. 2017 m. sausio 9 d. sprendimas už akių civilinėje byloje UAB „4Finance“ v. V. K., Nr. e2-3318-432/2017.
51. Vilniaus miesto apylinkės teismas. 2016 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje antstolis Irmantas Gaidelis v. G.S. ir A.K., Nr. 2VP-48982-934/2016.
52. Vilniaus miesto apylinkės teismas. 2008 m. gruodžio 31 d. sprendimas už akių civilinėje byloje UAB „Bendruva“ v. K. M., Nr. 2-11325-596/2008.

travaux préparatoires:

53. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 9, 24, 49, 56, 88, 118, 122, 123, 126, 146, 148, 149, 162², 179, 246, 247, 285, 287, 289, 320, 353, 366, 368, 403, 406, 407, 429, 431, 433, 435, 439, 441¹³, 441¹⁴, 496, 502, 587, 593, 723 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 496¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos respublikos komercinio arbitražo įstatymo nr. I-1274 9, 41, 46 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas. 2015, nr. 15-4735. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 20 d]. Prieiga per internetą:<<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c3d7a550f22c11e4a8669450a5f0514d?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=ca693183-725d-413e-8fb6-b6c2c34f2aa7>>.

SANTRAUKA

Pasirinkta magistrinio darbo tema yra aktuali dėl priimto naujojoje sprendimo už akių reglamentavimo, kuris įsigalios 2017 m. liepos 1 d., kadangi šiuo metu galiojantis reglamentavimas yra probleminis ir sunkiai įgyvendinamas. Atsižvelgiant į šios temos aktualumą buvo išsikelti darbo tikslai išnagrinėti sprendimo už akių instituto pasikeitimus, kurie įsigalios 2017 m. liepos 1 d. atskleidžiant juos su šiais dienai galiojančiu sprendimo už akių instituto reglamentavimu.

Magistro darbo tema yra nagrinėjama visapusiškai, atskleidžiant šiuo metu galiojantį reglamentavimą bei naujuosius CPK pakeitimus pradedant nuo sprendimo už akių modelių kaitos iki sprendimo už akių peržiūrėjimo pagrindų bei tolimesnio bylos nagrinėjimo panaikinus sprendimą už akių. Magistriniame darbe yra gausu teisės doktrinos ir teisės praktikos pozicijų, t.y. analizuojamos esminės šio sprendimo reglamentavimo problemos bei nurodami galimi sprendimo būdai, kadangi įstatymų leidėjas dėl visų aptariamų problemų magistriniame darbe ir priėmė sprendimo už akių instituto pakeitimus, kurie palengvins šio instituto realizavimą, tačiau naujieji pakeitimai neišspręs visų kylančių problemų praktikoje, kurios detalčiau yra analizuojamos darbe.

Išnagrinėjus pasirinktą magistrinio darbo temą paaiškėjo, kad įgyvendinus CPK pakeitimus, kurie įsigalios 2017 m. liepos 1 d., bus išplėstos sprendimo už akių priėmimo galimybės, kurios įtvirtins tikrąjį sprendimo už akių modelį, kadangi šiuo metu galiojantis reglamentavimas sukuria sudėtingas sąlygas taikyti sprendimo už akių institutą ir neužtikrina šiam institutui keliamų tikslų.

SUMMARY

The chosen topic for the Master's Degree final paper is of present interest as the new regulations of the judgement by default are coming into force July 1, 2017. The present regulations are highly problematic and difficult to put into practice. Taking into consideration the fact that this topic is of present interest, a deep and thorough look into the changes became the main aim of the work. The changes are revealed comparing them with the current regulations of the judgement by default. The chosen topic is examined all-round revealing differences between the regulations which are in force today and the new ones. The examination ranges from the changes in the patterns of the judgement by default to the basis of the judgement by default. It also presents the further investigation of the case after the judgement by default has been abrogated. The work presents numerous positions of the legal doctrine and the legal practice. This proves that the most significant problems of the judgement by default are examined and possible solutions for passing the judgement by default are specified. All presented problems resulted in the decision of the legislative body to make the changes in the institution of the judgement by default. These changes are supposed to ease the process of putting the latter institution into practice. Unfortunately, it is obvious that the changes will not be able to resolve all the problems occurring in practice. However, it also turned out that having implemented the changes in Civil Process Code coming into force July 1, 2017 there will be more possibilities to pass the judgement by default consolidating the new pattern of the latter. The regulations which are in force today make the conditions for the application of the judgement by default unfavourable and do not ensure the set aims for this institution.